

NOTA

Kortrijk – Jan Persijnstraat 6 (West-Vlaanderen)

ADEDE Archeologisch Rapport 736 - 2021

Janssens Niels

ADEDE ARCHEOLOGISCH RAPPORT 736

Nota
Kortrijk – Jan Persijnstraat 6
(West-Vlaanderen)

VERSLAG VAN RESULTATEN

JANSSENS NIELS

Colofon

Uitgever	ADEDE bvba
Jaar van uitgave	2021
Plaats van uitgave	Gent
Redactie	Niels Janssens
Kaartmateriaal	M. Van Eynde
ISSN	2033-6810

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van ADEDE bvba. ADEDE bvba is niet aansprakelijk voor eventuele schade voortvloeiend uit diens adviezen.

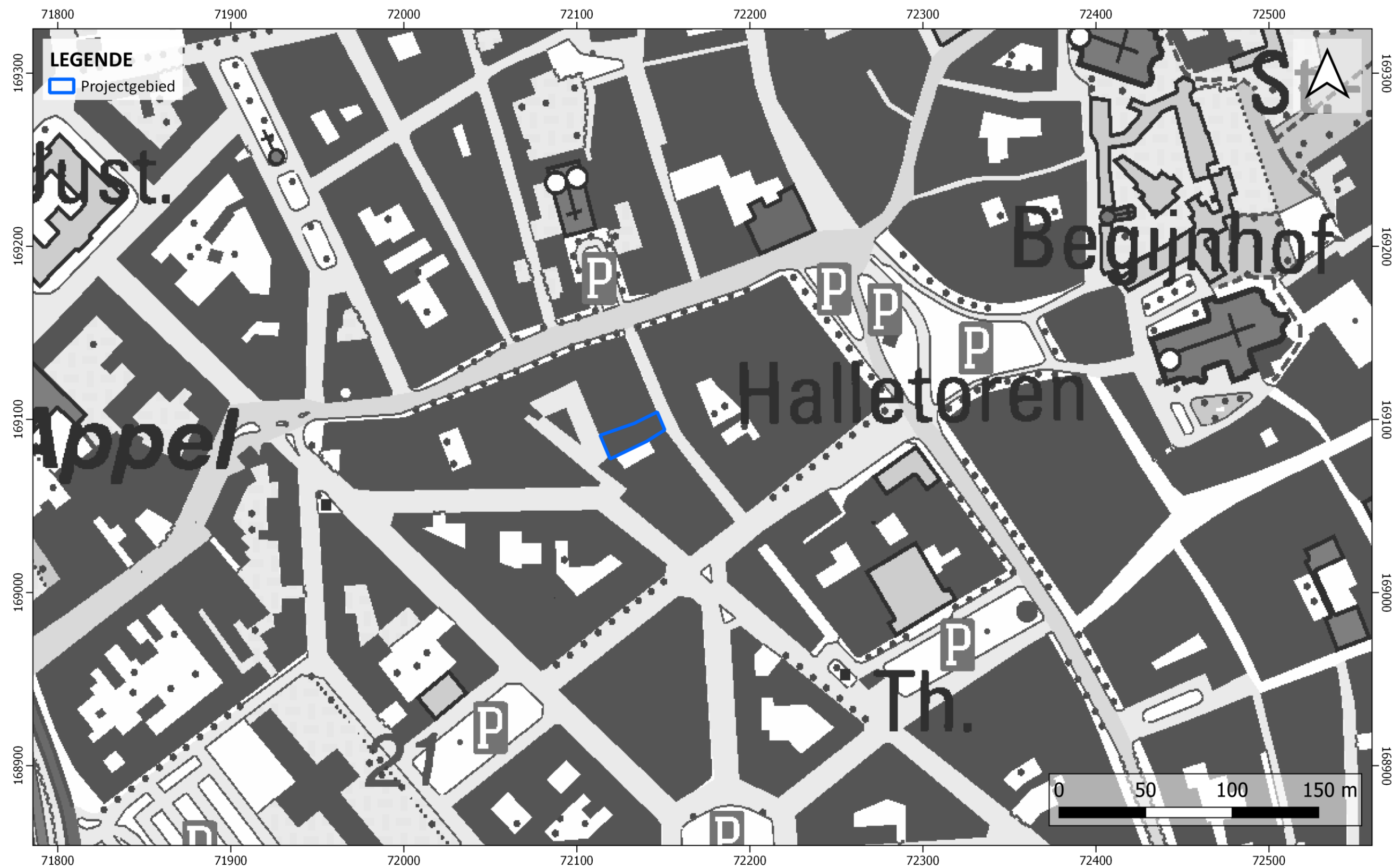
Inhoudsopgave

1	Administratieve fiche	- 6 -
2	Beschrijvend gedeelte	10
2.1	Situatie terrein.....	10
2.2	Geplande werken	17
2.3	Bureauonderzoek	23
3	Projectspecifiek	24
3.1	Archeologische voorkennis	24
3.2	Aanleiding van het onderzoek.....	24
3.3	Doel van het onderzoek	24
3.4	Randvoorwaarden	24
4	Proefputtenonderzoek (2021F253)	25
4.1	Werkwijze en strategie.....	25
4.1.1	Motivering onderzoeksstrategie	25
4.1.2	Afwijking voorgesteld Programma Van Maatregelen	25
4.1.3	Organisatie van het vooronderzoek en gebruikt materiaal	25
4.2	Assessmentrapport	28
4.2.1	Methoden, technieken en criteria.....	28
4.2.2	Assessment vondsten.....	29
4.2.2.1	Aardewerk	29
4.2.2.2	Botmateriaal.....	30
4.2.3	Assessment stalen	32
4.2.4	Conservatie assessment	32
4.2.5	Assessment sporen en lagen	33
4.2.5.1	Topografie van het onderzoeksgebied	33
4.2.5.2	Stratigrafie en bodemopbouw	39
4.2.5.3	Sporenbestand	47
4.2.5.4	Datering en interpretatie	66
4.2.5.5	Beantwoorden onderzoeksvrage	70
5	Synthese	72
5.1	Besluit gespecialiseerd publiek	72
5.1.1	Archeologische waardering.....	72
5.1.2	Potentieel tot kennisvermeerdering en afweging verder onderzoek	72
5.2	Besluit breed publiek.....	73

6	Bibliografie.....	74
7	Fotolijst proefputtenonderzoek	75
8	Vondstenlijst proefputtenonderzoek	76
9	Sporenlijst proefputtenonderzoek	77
10	Lijst van figuren	80

1 Administratieve fiche

Projectcode	Proefsleuven en proefputten: 2021F253
Site	Oudenaarde, Einestraat
Projectsigle ADEDE	KOR-JP6
Ligging	Jan Persijnstraat 6, Kortrijk
Topografische kaart	Zie plannr. 1
Kadaster	Kortrijk – 2de Afd. – Sie. G – 383C
Soort onderzoek	Proefputtenonderzoek
Aard van de vervolwerken	Afbraak bestaand bioscoopgebouw, aanleg nieuwbouwappartementen en ééngesinswoning
Uitvoerder	ADEDE bvba
Erkenningsnummer ADEDE bvba	2015/00058
Erkend archeoloog	Niels Janssens OE/ERK/ARCHEOLOG/2016/00131
Tijdelijke bewaarplaats archief	ADEDE bvba
Bibliografische referentie	Janssens N., 2021, Nota Kortrijk – Jan Persijnstraat (West-Vlaanderen), ADEDE Archeologisch Rapport 736, Gent.
Grootte onderzoeksgebied	Ca. 463 m ²
Periode uitvoering	juli 2021
Themen thesaurus Onroerend Erfgoed	Proefsleuven- en proefputtenonderzoek, Prospectie met ingreep in de bodem

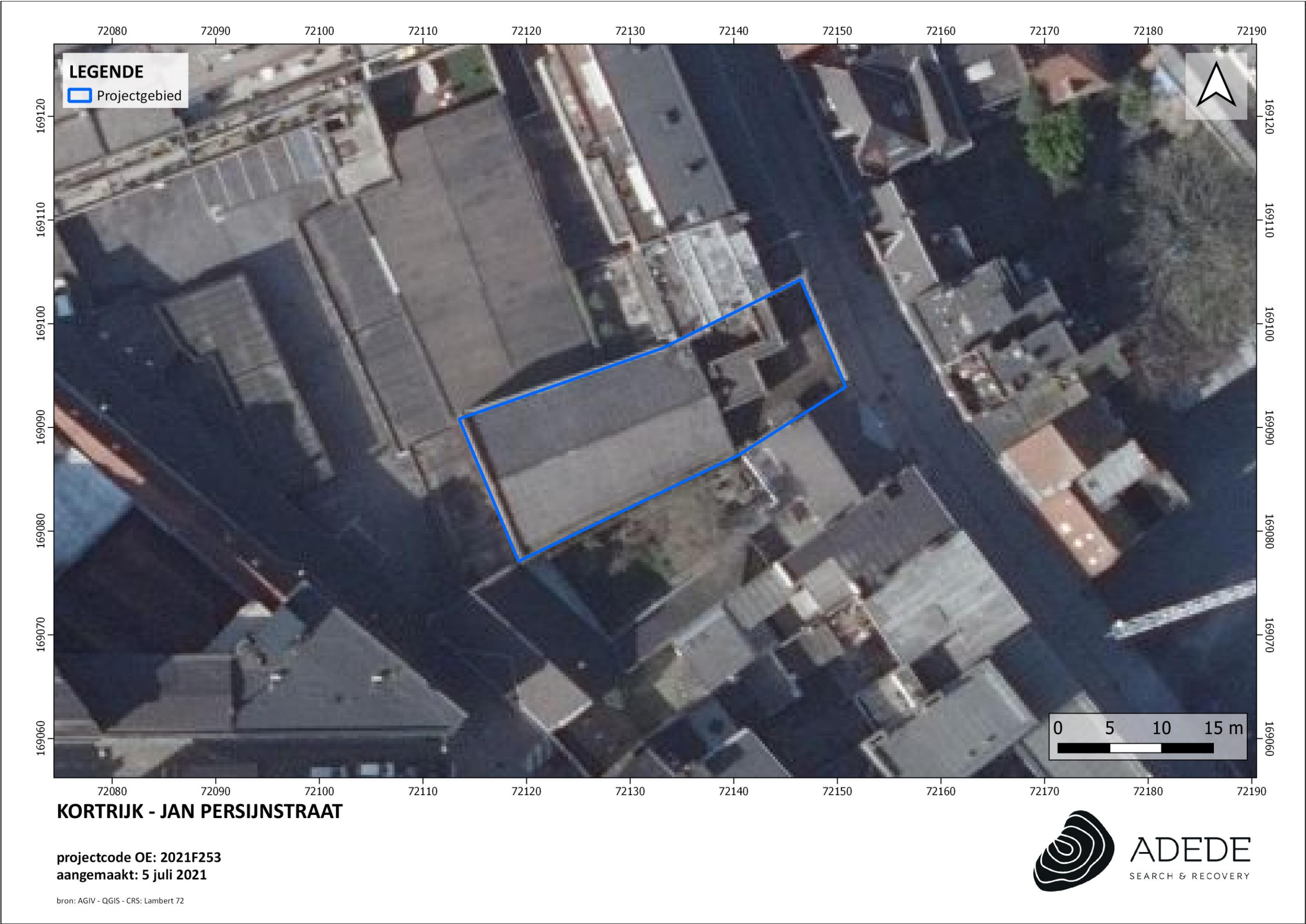
KORTRIJK - JAN PERSIJNSTRAAT

projectcode OE: 2021F253
aangemaakt: 5 juli 2021

bron: AGIV - QGIS - CRS: Lambert 72

2 Beschrijvend gedeelte

2.1 Situatie terrein

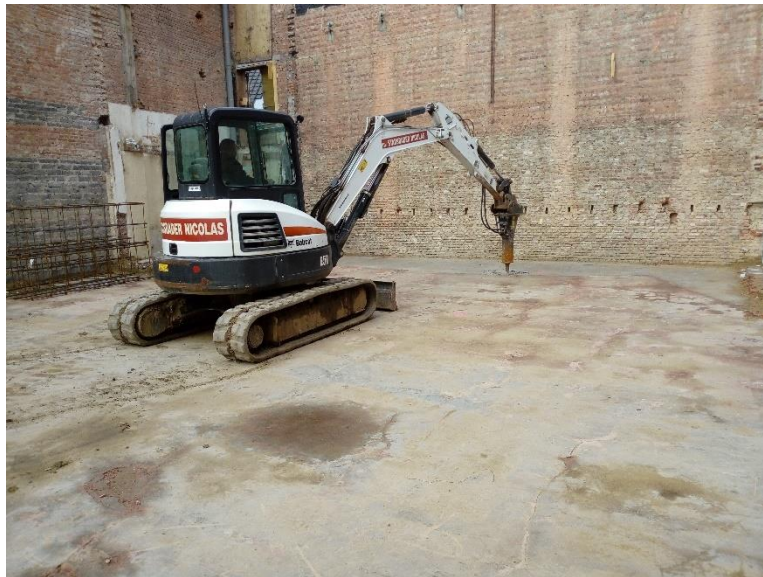
Het projectgebied ligt ter hoogte van de Jan Persijnstraat 6 in het centrum van Kortrijk (2de Afd. – Sie. G – 383C).

Het was bij aanvang van het onderzoek braakliggend. De eertijds aanwezig, bovengrondse bebouwing werd reeds gesloopt tot op het maaiveld. Achteraan op het terrein was nog een betonnen funderingsplaat aanwezig. Deze werd voor aanvang van het onderzoek, onder begeleiding van de archeologen uitgeschoten op de locatie van de geplande proefput.

De kelderverdieping in het noordoosten van het projectgebied was ook nog aanwezig.

Figuur 1: Situatie projectgebied bij aanvang van het proefputtenonderzoek

Figuur 2: Uitschieten van een deel van de vloerplaat

Figuur 3: Inzicht in aanwezige kelder in het noordoosten van het terrein.

Voorheen werd het volledige perceel ingenomen door de gebouwen van de voormalige bioscoop 'De Gouden Lantaarn', gebouwd in 1921 in Art-Deco stijl naar een ontwerp van Richard Acke. Tussen 1980 en 2006 was hier Kunstencentrum Limelight gevestigd en tussen 2006 en 2009 vond Muziekcentrum De Kreun hier een tijdelijk onderkomen. Na het vertrek van De Kreun kent het gebouw enkel nog leegstand.

De bioscoop was in 1921 het eerste gebouw in Kortrijk met een overspanning in gewapend beton. De zaal heeft balkons en een orkestbak en bood plaats aan 700 mensen. De bovenverdieping boven het portaal deed dienst als buffet. Tijdens de bombardementen op Kortrijk in 1944 raakte de bioscoop zwaar beschadigd maar wordt na de oorlog opnieuw volledig hersteld.

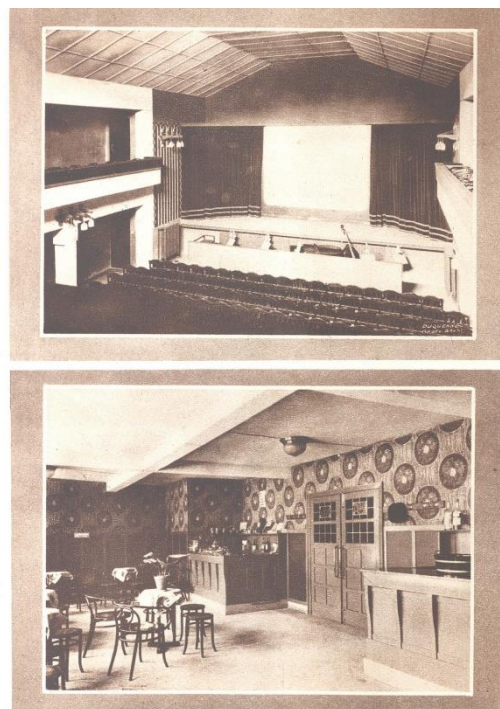
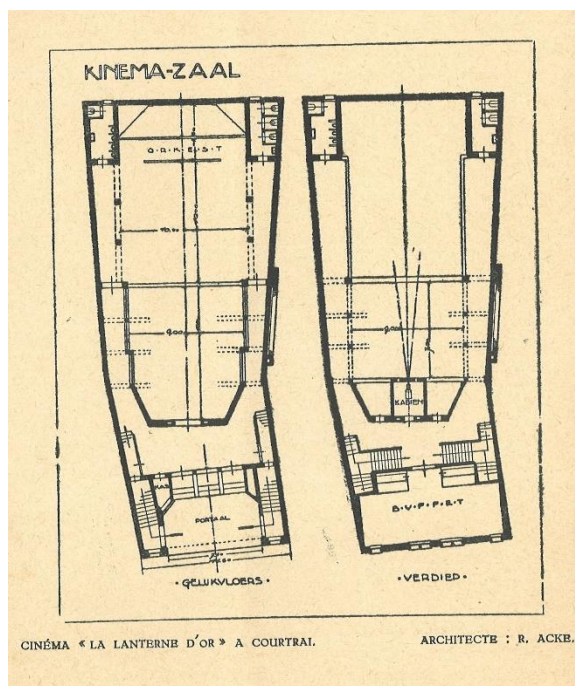
Langs de voorzijde van het perceel (in het noordoosten), onder het portaalgedeelte, is een kelderverdieping aanwezig van ca 3m diep.¹

Figuur 4. Cinema De Gouden Lanteern (jaartal onbekend) - © Copyright Stad Kortrijk.²

¹ Van Wetter 2020, 11

² www.beelbank.kortrijk.be

Figuur 5. Cinema De Gouden Lantaern. Links: origineel grondplan, rechts: interieur cinema anno 1924 - © Copyright Stad Kortrijk.³

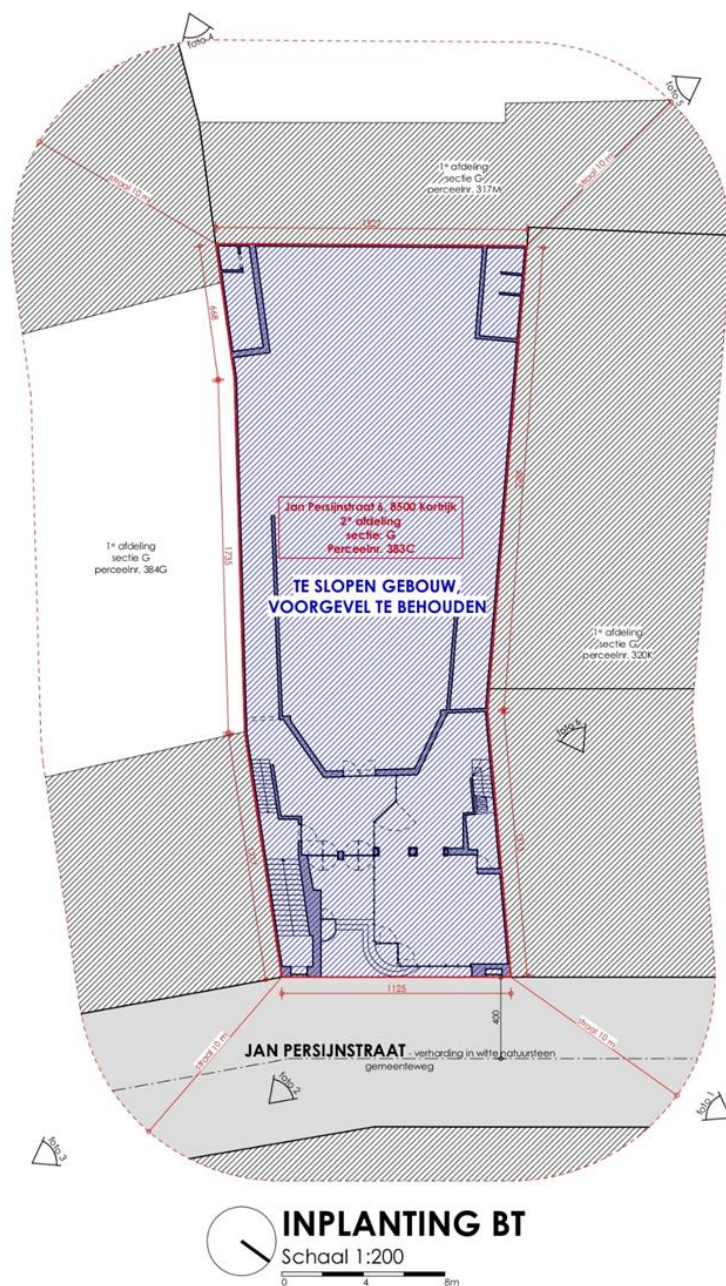
Figuur 6. Ten tijde van Muziekcentrum De Kreun (2006/2009) - © Copyright Stad Kortrijk.⁴

³ www.beelbank.kortrijk.be

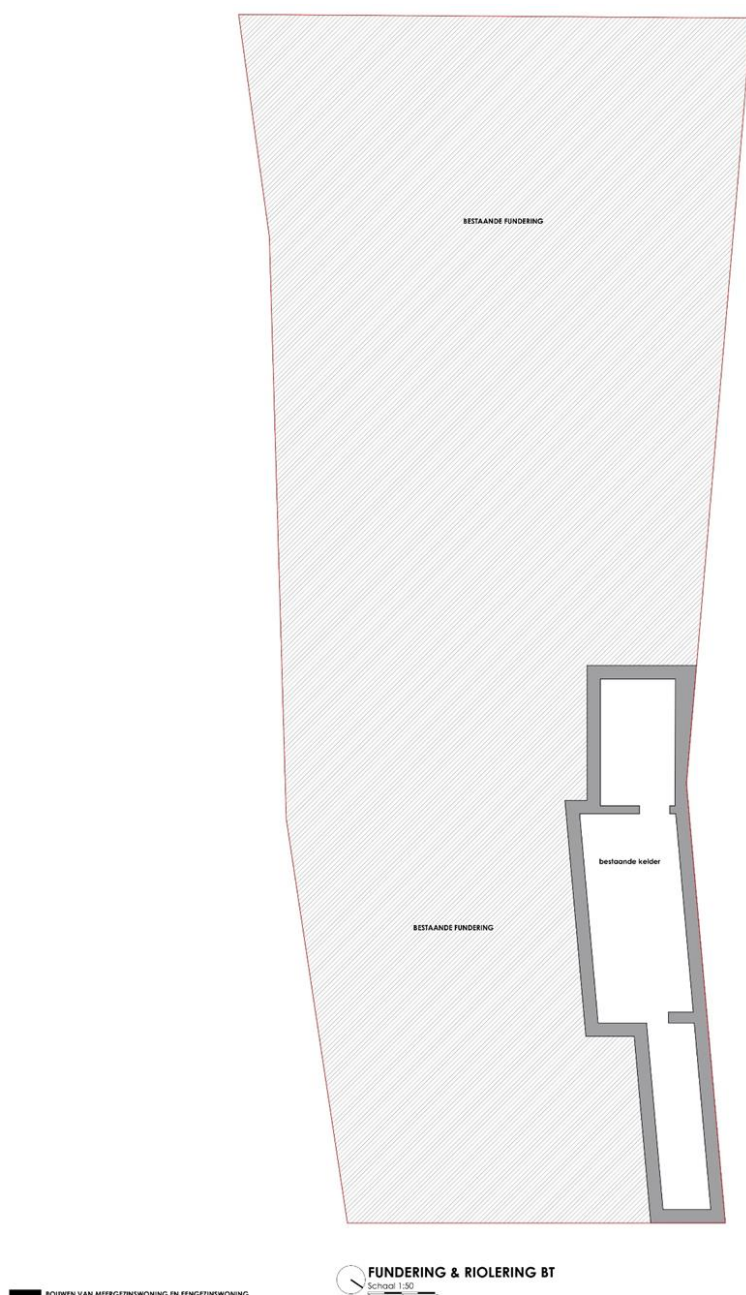
⁴ www.beelbank.kortrijk.be

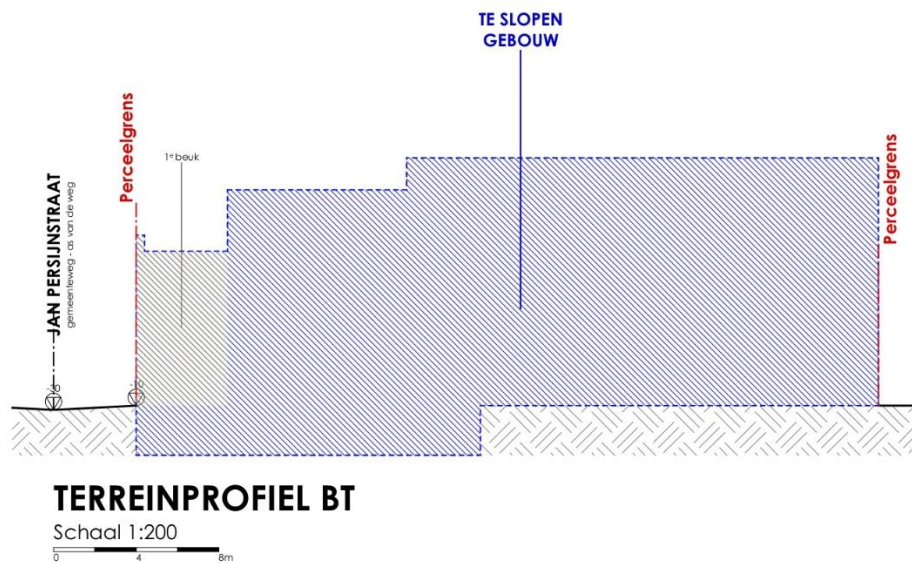
Figuur 7: Bestaande toestand met aanduiding van de kelderverdieping van ca. 3m diep

Figuur 8: Bestaande toestand

Figuur 9: Funderings- en rioleringspland bestaande toestand

Figuur 10: Doorsnede bestaande toestand

2.2 Geplande werken

“Samengevat houden de geplande werken in:

- *Integrale sloop van de bestaande bebouwing met uitzondering van de voorgevel en de eerste beuk.*
- *Nieuwbouw van een meergezinswoning aan de voorzijde van het terrein (kant J. Persijnstraat)*
- *Nieuwbouw van een eengezinswoning achteraan het terrein (kant Hagedissenstraat)*
- *Tuinaanleg in het middenstuk van het onderzoeksgebied*

De geplande werken houden de volledige afbraak in van de bestaande bebouwing met uitzondering van de beschermde voorgevel en de eerste beuk, beiden worden geïntegreerd in de geplande nieuwbouw. De bestaande kelderruimte wordt gebruikt om enkele regenputten en een infiltratieput in te verwerken.

Aan de voorzijde van het terrein, langs de kant van de Jan Persijnstraat, is de bouw van een appartementsblok bestaande uit vijf verdiepingen voorzien. De fundering van dit gebouw is gepland tot op vorstvrije diepte t.h.v de funderingssokkels en vorstranden, wat in dit geval betekent maximaal tot -1.10m, en tot op -0,40m wat betreft de algemene funderingsplaat. Het gebouw wordt ook voorzien van een lift. Hiervoor is de aanleg van een liftput nodig die tot 1m45 diep zal reiken.

Aan de achterzijde van het terrein wordt een eengezinswoning met twee verdiepingen ingepland. Ook hier wordt er gefundeerd tot op vorstvrije diepte t.h.v de funderingssokkels en tot op -0,40m wat betreft

de algemene funderingsplaat. Enkel de vorstranden en de liftput zullen in diepte het gabarit van de huidige vloerplaat overschrijden.

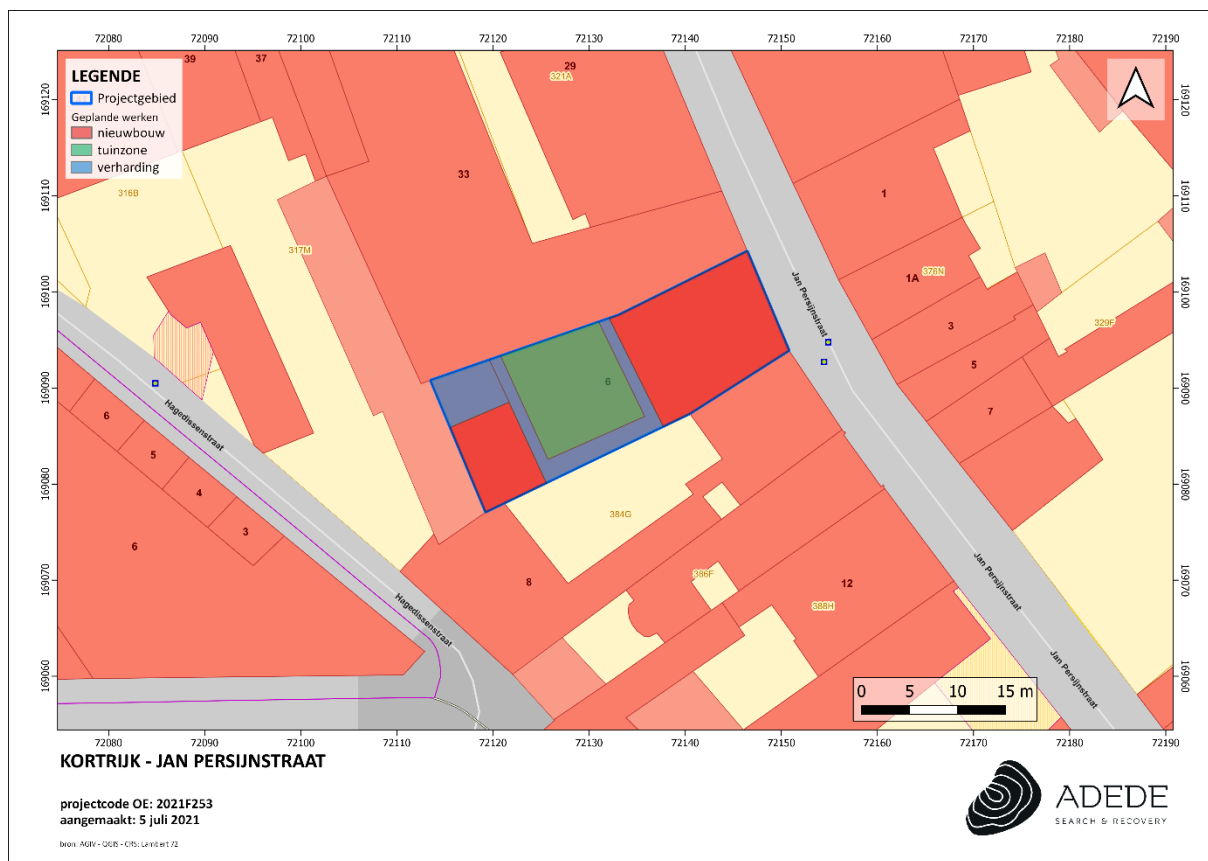
Aangezien op het terrein nog een stabiliteitsstudie van de bodem moet worden uitgevoerd zijn de meegegeven funderingsgegevens op dit moment nog indicatief en kunnen dus nog wijzigen.

Voor de afhandeling van regenwater, afvalwater en fecaalwater wordt een nieuw gescheiden afwateringsstelsel aangelegd. In de put van kelderverdieping komen twee regenwaterputten van 7500l en een infiltratieput van 5000l te liggen. Het gescheiden afwateringsstelsel sluit aan de voorzijde van het terrein aan op het bestaande openbaar rioleringsnet volgens de geldende reglementering. De afwatering van de achterliggende eengezinswoning gebeurt ook via de hierboven vermelde putten en via de rioolaansluiting t.h.v. de Persijnstraat. Dit houdt in dat de afwateringsleidingen van deze achterliggende woning via de tuinzone over het terrein lopen richting Persijnstraat. Alle afwateringsleidingen hebben een diameter 110mm. Ze komen op een maximale diepte van 100cm te liggen.

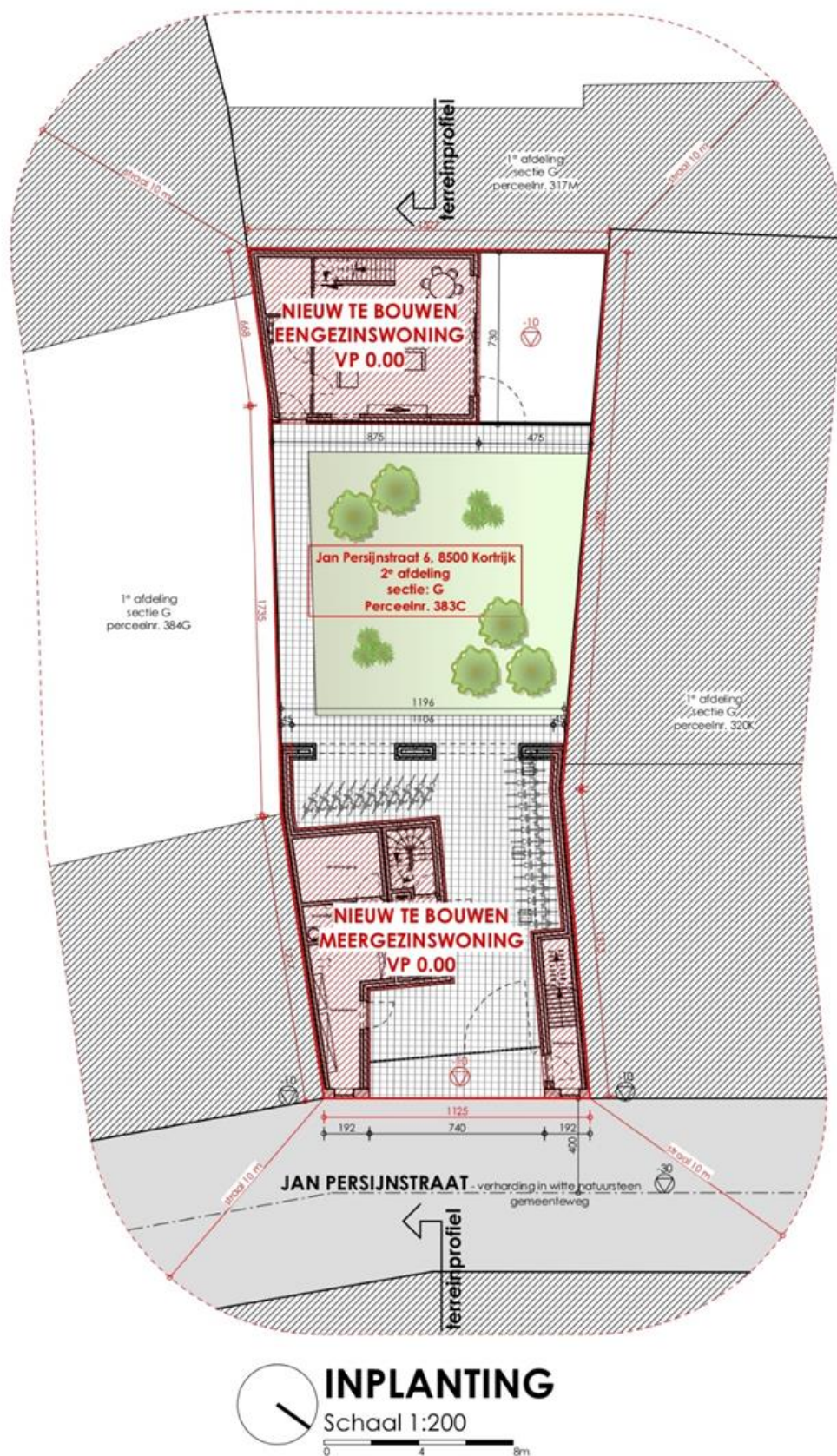
Op het middenstuk van het terrein zijn geen bouwwerken voorzien. Hier wordt een tuinzone gepland die langs drie zijden (west, zuid en oost) wordt afgeboord door een pad in tegelverharding.⁵ Deze ingrepen zullen niet dieper reiken dan 20cm.

De opdrachtgever liet weten een funderingssleuf te willen graven om een aanpalende muur te kunnen stutten. Deze ingreep zal 80cm diep komen te liggen.

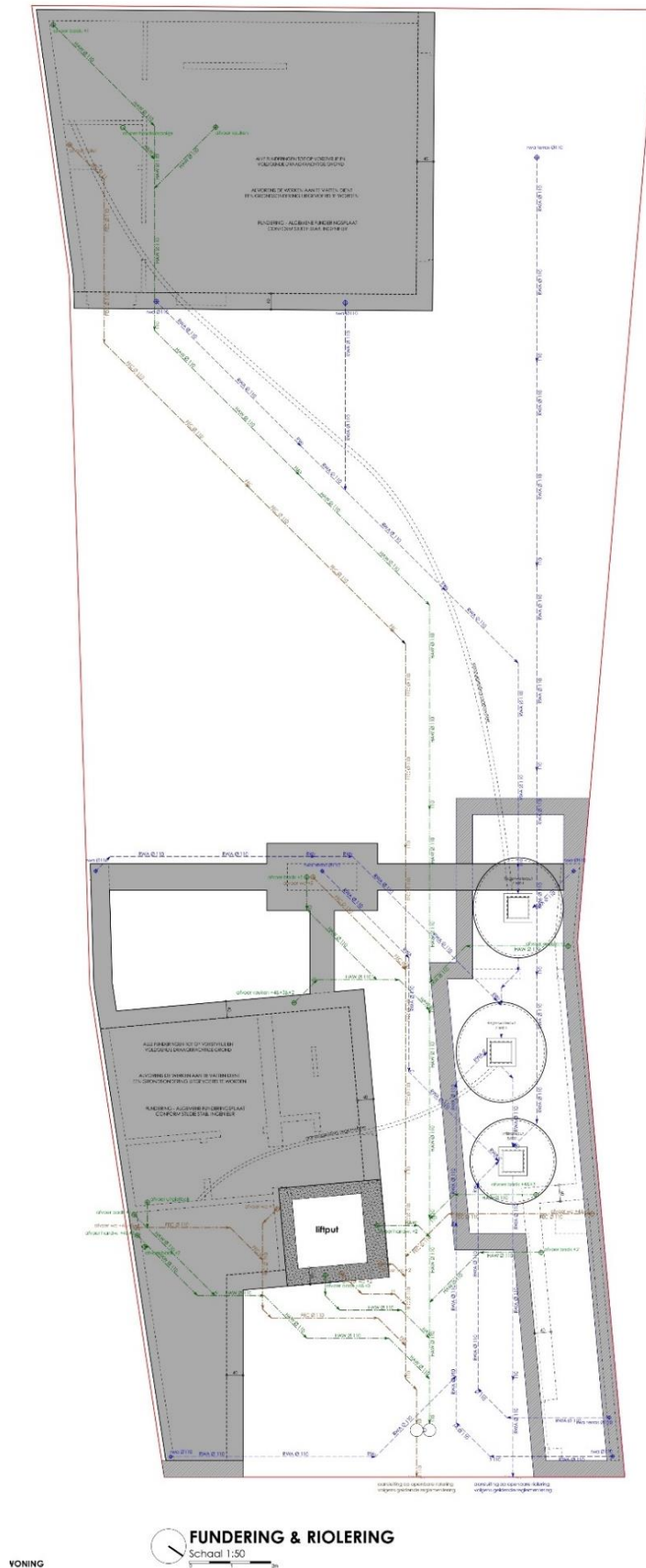
⁵ Van Wetter 2020, 14-15

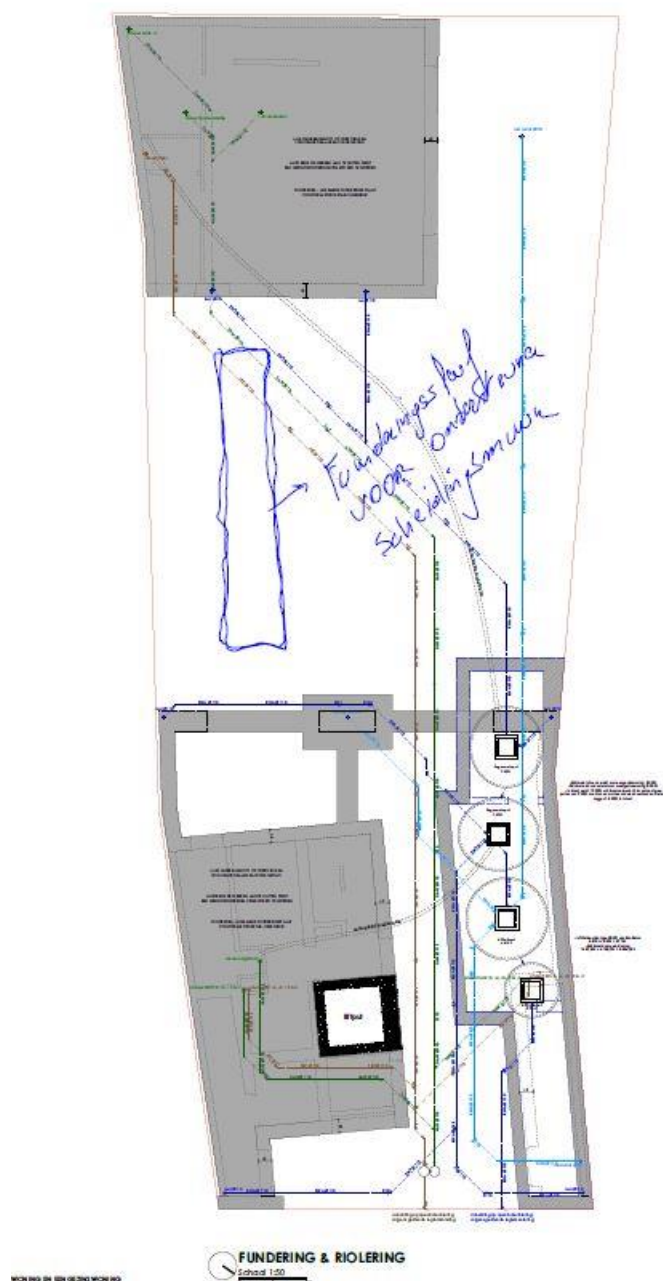

Figuur 11: Geplande werken

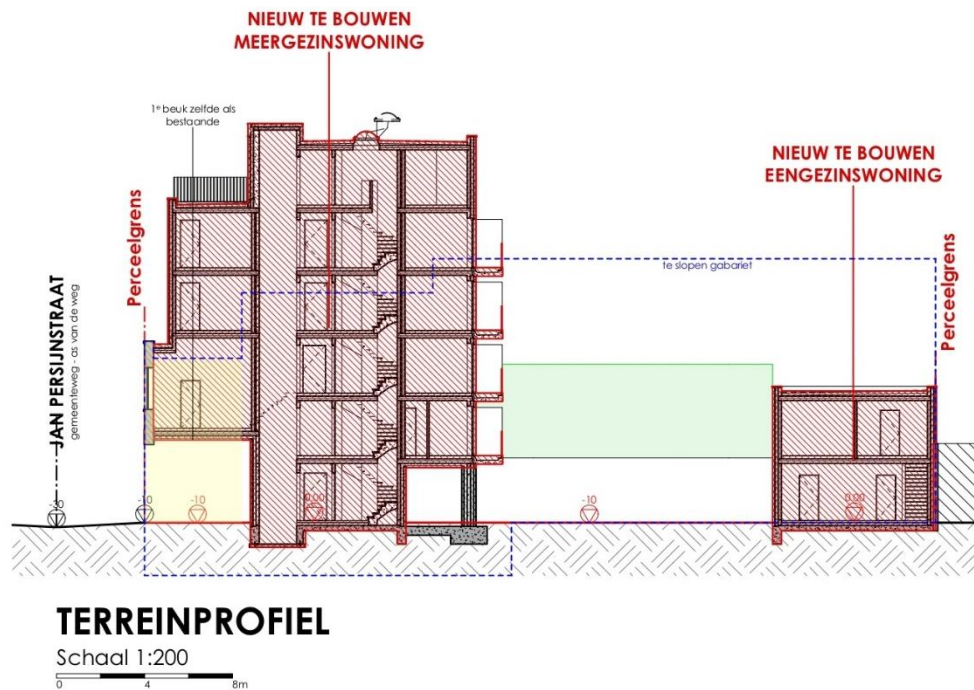

Figuur 12: Inplantingsplan geplande toestand

Figuur 13: Funderings- en rioleringsplan

Figuur 14: Terreinprofiel geplande toestand

2.3 Bureauonderzoek

Voor de resultaten van het bureauonderzoek wordt verwezen naar de bekrachtigde archeologienota met id-nummer 14752⁶.

⁶ <https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/archeologienotas/14752>

3 Projectsamenhang

3.1 Archeologische voorkennis

Binnen het onderzoeksgebied is tot op heden nog geen archeologisch (voor)onderzoek met ingreep in de bodem uitgevoerd. In de omgeving van het projectgebied zijn wel een aantal CAI-meldingen terug te vinden die in de databank van de Centraal Archeologische Inventaris (CAI) zijn opgenomen.

3.2 Aanleiding van het onderzoek

De archeologienota werd opgemaakt naar aanleiding van een geplande omgevingsvergunningsaanvraag waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 100m² of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 300m² of meer bedraagt. De initiatiefnemer is daarom verplicht een bekrachtigde archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag.

3.3 Doel van het onderzoek

De prospectie met ingreep in de bodem had tot doel het vaststellen, evalueren en waarderen van de mogelijke archeologische resten die op de locatie aanwezig zijn, dit in het kader van de opmaak van de archeologienota voor het volledige onderzoeksgebied.

3.4 Randvoorwaarden

N.v.t.

4 Proefputtenonderzoek (2021F253)

4.1 Werkwijze en strategie

4.1.1 Motivering onderzoeksstrategie

Zie goedgekeurde archeologienota (ID 14752) met vigerend Programma van Maatregelen.⁷

4.1.2 Afwijking voorgesteld Programma Van Maatregelen

Bij de uitvoering van het veldwerk werd zo goed als mogelijk het oorspronkelijk voorgestelde puttenplan gevolgd. Er werd niet afgeweken van het vigerende programma van maatregelen.

In alle werkputten kon niet tot op het natuurlijke niveau gegraven worden omwille van veiligheidsredenen. Dit niveau bevond zich respectievelijk (werkput 1, 2 en 3) immers op 260, 240 en 270cm onder het maaiveld. Binnen de putten van 4x4m leek het niet veilig om telkens tot op deze diepte te graven. Er werd wel in elke werkput gegraven tot de gestelde minimale diepte van 150cm en er werd in elke werkput een boring uitgevoerd om het natuurlijke bodemniveau te achterhalen.

4.1.3 Organisatie van het vooronderzoek en gebruikt materiaal

Bij de uitvoering van het veldwerk werd dus zo goed als mogelijk het oorspronkelijk voorgestelde puttenplan gevolgd. De putten werden op de ingeplande locaties gelegd.

Tijdens het onderzoek werden in totaal 4 profielen geregistreerd, in elke proefput minstens 1 (en in werkput 1 2). Er werden in totaal drie proefputten aangelegd van 4x4m. In totaal werd dus 48m² aangelegd binnen het onderzoeksgebied van 463m². Voor dit specifieke onderzoeksgebied kon met deze proefputten voldoende kennis vergaard worden om een gefundeerde inschatting te maken van het archeologisch potentieel van het terrein.

In de proefputten werden voornamelijk ophogingslagen en enkele muur- en funderingsresten gevonden. Enkele van deze muurresten lagen op ongeveer 20-30cm onder het maaiveld. Het eerste relevante archeologische niveau was echter veelal gelegen op ongeveer 50cm onder het maaiveld.

Er werd getracht vondsten te recupereren uit de aanwezige lagen om een relatieve datering te bekomen van deze lagen/sporen en verkleuringen. Er werden in totaal 21 vondsten (3

⁷ <https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/archeologienotas/14752>

vondstnummers) aangetroffen. Deze worden later verder besproken. Tijdens het onderzoek werden 27 spoornummers uitgedeeld.

Figuur 15. Voorgesteld putten volgens PVM⁸. Dit plan werd volledig zo uitgevoerd..

Het archeologisch veldwerk werd uitgevoerd op 1 juli 2021 door Katrien Van Den Berghe (erkend archeoloog type 1, ADEDE bvba.) en Merel Van Eynde (archeoloog, ADEDE bvba). De verwerking van de resultaten en de opmaak van het assessmentverslag werd uitgevoerd door Niels Janssens en Merel Van Eynde.

Voor het graaf- en opvulwerk werd gebruik gemaakt van een kleine graafmachine van ongeveer 4 ton met een tandeloze graafbak van ongeveer 1m breed. Na het uitgraven met deze graafmachine werden de verschillende archeologische niveaus manueel opgeschoond. Vervolgens werden de putten gedocumenteerd (gefotografeerd en digitaal ingetekend). Het afgraven gebeurde gescheiden waarbij de teelaarde van de onderliggende lagen werd gescheiden om tijdens het dempen van de sleuven de oorspronkelijke bodemopbouw zo goed mogelijk te herstellen.

⁸<https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/archeologienotas/17023>

De bodem werd laagsgewijs afgegraven tot op het eerste archeologische relevante én leesbare niveau. De registratie van de sporen en profielen gebeurde conform de CGP §8.6. Het vlak, alle sporen en de referentieprofielen zijn gefotografeerd en digitaal ingetekend. De foto's werden genomen met een Samsung Galaxy S8. Alle werkputten zijn ingemeten in Lambert-72 coördinaten met behulp van een GPS van het type Septentrio AsterX-U.

Er werden in totaal vier profielen aangelegd, opgeschoond en geregistreerd (één per werkput en in werkput 1 twee stuks), om zodoende een beter inzicht te krijgen in de bodemopbouw/stratigrafie van het projectgebied. De diepte van de archeologische vlakken werd door de veldwerkleider, tevens erkend archeoloog, bepaald.

De diepte van elk vlak ten opzichte van het maaiveld is weergegeven volgens de Tweede Algemene Waterpassing (TAW). Alle sporen werden gefotografeerd en beschreven.

Het terreinwerk werd uitgevoerd door erkend archeoloog type 1 Katrien Van Den Berghe, bijgestaan door Merel Van Eynde (veldwerkleider - archeoloog). De daaropvolgende verwerking en rapportage werd uitgevoerd door Niels Janssens en Katrien Van Den Berghe, beiden erkend archeoloog type 1.

De digitale plannen werden hierbij verwerkt in QGIS en de lijsten in Microsoft Excel.

Figuur 16: Overzichtsfoto's van de drie aangelegde werkputten.

4.2 Assessmentrapport

4.2.1 Methoden, technieken en criteria

Het assessment van de sporen gebeurde grotendeels bij de uitvoering van het veldwerk. Dit werd bijgestuurd, verfijnd en aangepast op basis van de digitale plannen en coupetekeningen, de foto's en de spoorbeschrijvingen achteraf. Natuurwetenschappelijke dateringen waren niet voorhanden. De interpretatie van de sporen is voornamelijk gebaseerd op de vorm, de kleur, de aflijning en de structuurvulling zoals waargenomen in het vlak. Normaliter kan men een deel van de aangetroffen sporen "dateren" op basis van vondstmateriaal in hun (op)vulling. Toch dient men voor ogen te houden dat het gebruik van vondstmateriaal als daterend element niet zaligmakend is. Vondstmateriaal kan namelijk sporen relatief dateren. Soms is het materiaal niet goed dateerbaar en zelfs wanneer dat wel zo is, dient de vraag gesteld te worden wat de relatie is met het betreffende spoor en waar het zich in dat spoor bevindt. Vondsten kunnen immers op velerlei wijzen in de grond terechtkomen. Indien een site gedurende een lange periode in gebruik is geweest, dient rekening gehouden te worden met fenomenen als opspit en zwerfvuil, die het dateren van sporen kunnen bemoeilijken.

Bij uitvoering van onderhavig veldwerk werden 21 vondsten aangetroffen. Deze werden voornamelijk gehaald uit een ophogingspakket (spoor 9), waardoor ze niet meteen als primaire contexten te beschouwen zijn.

De datering van aanwezige muurresten is betracht aan de hand van stratigrafie en op basis van aanwezige baksteenformaten en gebruikte mortels. Echter ook hier moet rekening gehouden worden met hergebruik van vroeger te dateren bakstenen in een latere fase. Vooral omdat het grootste deel van de aanwezige muurresten funderingen betreft, waarin dit hergebruik veelvuldig voorkomt.

4.2.2 Assessment vondsten

Er werden in totaal 2 vondstnummers uitgeschreven voor in totaal 21 vondsten. Deze zijn grofweg op te delen in drie categorieën, zijnde aardewerk, botmateriaal en metaal. Alle vondsten werden aangetroffen bij de aanleg van de archeologische vlakken en ze zijn allemaal afkomstig uit een ophogingslaag (spoor 9).

Tabel 1: Inventaris aangetroffen vondsten

Inventarisnr.	WP	Spoor	Vlak	Materiaal categorie	Aantal	Beschrijving
1	1	9	2	Aardewerk	6	Grijs en rood geglazuurd aardewerk
2	1	9	2	Dierlijk bot	14	Botfragmenten van rund
3	1	9	2	Metaal	1	Een ijzeren nagel

4.2.2.1 Aardewerk

Er konden binnen de groep van het aardewerk twee bakselgroepen onderscheiden worden, namelijk het gedraaide grijze aardewerk en het gedraaide, rood geglazuurde aardewerk. Er werden 5 scherven grijs aardewerk aangetroffen, namelijk 3 randfragmenten, één bodemfragment en één wandfragment. Al deze scherven werden aangetroffen in werkput 1, in een ophogingslaag met spoornummer 9.

Volgende randfragmenten komen voor:

- Een verdikte, uitstaande en blokvormige rand (1 exemplaar – type L19 - te dateren in de 11de-14de eeuw⁹)
- Een grape met licht uitstaande, hoge hals met afgeplatte en licht uitstaande lip (te dateren in de 14de eeuw¹⁰).
- Een kom met bovenaan afgeplatte en verbrede rand met verlengde buitenlip (1 exemplaar – type L106 - te dateren in de 14de eeuw¹¹).

Het bodemfragment bevatte een standvin en is derhalve te dateren tussen de 11de en de 16de eeuw.¹²

⁹ De Groote 2008, 115, 198

¹⁰ De Groote 2008, 164

¹¹ De Groote 2008, 120, 227

¹² De Groote 2008, 134-135

Figuur 17: Randscherven grijs aardewerk

4.2.2.2 Botmateriaal

Het botmateriaal bestond uit 14 fragmenten van voornamelijk lange beenderen van meerdere runderen. Er waren geen duidelijke snijsporen zichtbaar, maar toch moet vermoedelijk gedacht worden aan consumptieafval. Deze botresten werden eveneens aangetroffen in de ophogingslaag met spoornummer 9, in werkput 1.

Figuur 18: Botmateriaal

De categorie metaal is enkel vertegenwoordigd door een ijzeren nagel. Ook deze werd aangetroffen in spoor 9, een ophogingslaag in werkput 1.

4.2.3 Assessment stalen

Niet van toepassing, er werden geen stalen genomen tijdens het proefsleuvenonderzoek.

4.2.4 Conservatie assessment

Niet van toepassing.

4.2.5 Assessment sporen en lagen

4.2.5.1 Topografie van het onderzoeksgebied

“De stad Kortrijk is gelegen in het zuiden van de provincie West-Vlaanderen. Ze telt een dikke 41 000 inwoners (data:2002) en is 2 237ha groot. De Leie doorsnijdt van zuidwest naar noordoost de binnenstad en heel de stadsontwikkeling is nauw verbonden met de evolutie van de Leievallei en het vruchtbare hinterland van de Zuid-West-Vlaamse heuvelzone. Vanuit het zuidoosten wordt de Leie verbonden met de Schelde door het Kanaal Bossuit – Kortrijk. Kortrijk-centrum wordt begrensd door haar deelgemeenten Bellegem (ten zuiden), Bissegem (ten westen) Heule (ten noorden) Marke (ten zuidwesten) en Rollegem (ten zuidwesten) en door de gemeentes Harelbeke (ten oosten) en Zwevegem (ten zuidoosten).¹³

Het projectgebied is gesitueerd ter hoogte van de Jan Persijnstraat 6 in het stadscentrum van Kortrijk, even ten westen van de Grote Markt. Met een verval van ca. 0,30m over een afstand van ongeveer 40m kan er worden gesproken van een nagenoeg biljartvlak hoogteverloop binnen het onderzoeksgebied. De hoogte op het terrein schommelt rond 19m TAW en kent een maximale hoogte van 19,18m (TAW) en minimale hoogte 18,88m (TAW).

Op het DHM is mooi te zien hoe het onderzoeksgebied zich situeert op de iets hogere delen net ten zuiden van de riviervallei van de Leie.¹⁴

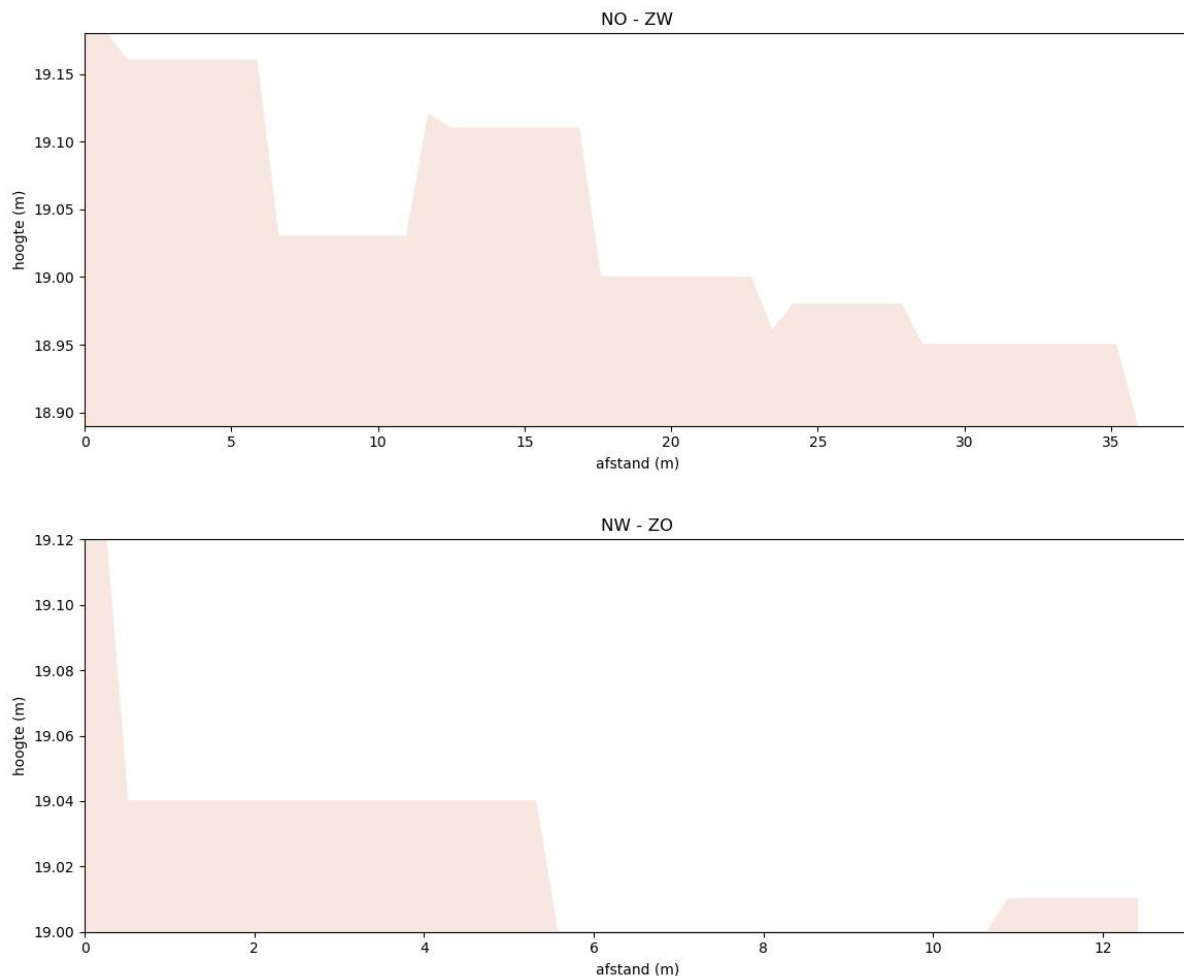
¹³ Agentschap Onroerend Erfgoed 2017: Kortrijk [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/121715> (geraadpleegd op 18 september 2018)

¹⁴ Van Wetter 2020, 22-25

Figuur 19. Digitaal hoogtemodel Vlaanderen II, DTM 1m.¹⁵

¹⁵ Van Wetter 2020, 22-25

Figuur 20: Hoogteprofielen van het projectgebied¹⁶

Tijdens het proefputtenonderzoek werden zowel het hoogteverloop van het maaiveld, als de diepte van het archeologisch vlak systematisch voor heel het onderzoeksgebied ingemeten ten opzichte van de Tweede Algemene Waterpassing (TAW).

De resultaten van de metingen op het maaiveld komen overeen met het DHM. De meeste hoogtemetingen in het onderzoeksgebied lijken te schommelen rond de 19m TAW.

Er werden verschillende archeologische vlakken aangelegd tijdens het onderzoek. De diepte van deze vlakken verschilde naar gelang de aanwezigheid of afwezigheid van archeologische sporen en structuren. Voor de verschillende niveaus verwijzen we naar onderstaande kaartjes. Over het algemeen kan wel gesteld worden dat het eerste archeologische niveau ongeveer op 50cm ligt, met enkele muren die reeds zichtbaar zijn vanaf 20-30cm.

Het tweede niveau werd aangelegd op 100cm-150cm, een derde niveau op 160cm-200cm. Hieronder is nog een vierde niveau aanwezig, gelegen tussen 240 en 260cm onder het maaiveld. Dit laatste niveau

¹⁶ Van Wetter 2020, 25

betreft de natuurlijk bodem. Deze kon echter enkel door middel van boringen aangesneden worden in de kleinere proefputten.

In werkput 1 werden drie vlakken aangelegd:

- Een eerste vlak op ongeveer 50cm onder het maaiveld
- Een tweede vlak op ongeveer 150cm onder het maaiveld
- Een derde vlak (enkel in het oosten van de werkput) op ongeveer 200cm onder het maaiveld
- Het natuurlijke niveau werd door middel van een boring achterhaald en bleek zich nog eens 60cm dieper dan vlak 3 te bevinden, op ongeveer 260cm onder het maaiveld dus.

In werkput 2 werden eveneens drie vlakken aangelegd:

- Een eerste vlak op ongeveer 30-70cm onder het maaiveld
- Een tweede vlak op ongeveer 100cm onder het maaiveld
- Een derde vlak op ongeveer 160cm onder het maaiveld
- Het natuurlijke niveau werd door middel van een boring achterhaald en bleek zich nog eens 80cm dieper te bevinden dan het derde vlak, op ongeveer 240cm onder het maaiveld dus.

In werkput 3 werd een vlak aangelegd op ongeveer 150cm onder het maaiveld. Dit komt dus eerder overeen met vlakken 2 en 3 binnen werkputten 1 en 2. Er bleken immers niet erg veel archeologisch relevante sporen aanwezig op een hoger niveau, slechts enkele muurresten werden aangesneden en deze konden blijven zitten terwijl ernaast verdiept werd. Door middel van een boring kon bepaald worden dat het natuurlijke niveau zich nog eens 120cm onder dit niveau bevond, op ongeveer 270cm onder het maaiveld.

Figuur 21: TAW metingen maaiveld

Figuur 22. TAW-metingen vlak 1

Figuur 23: TAW metingen vlak 2

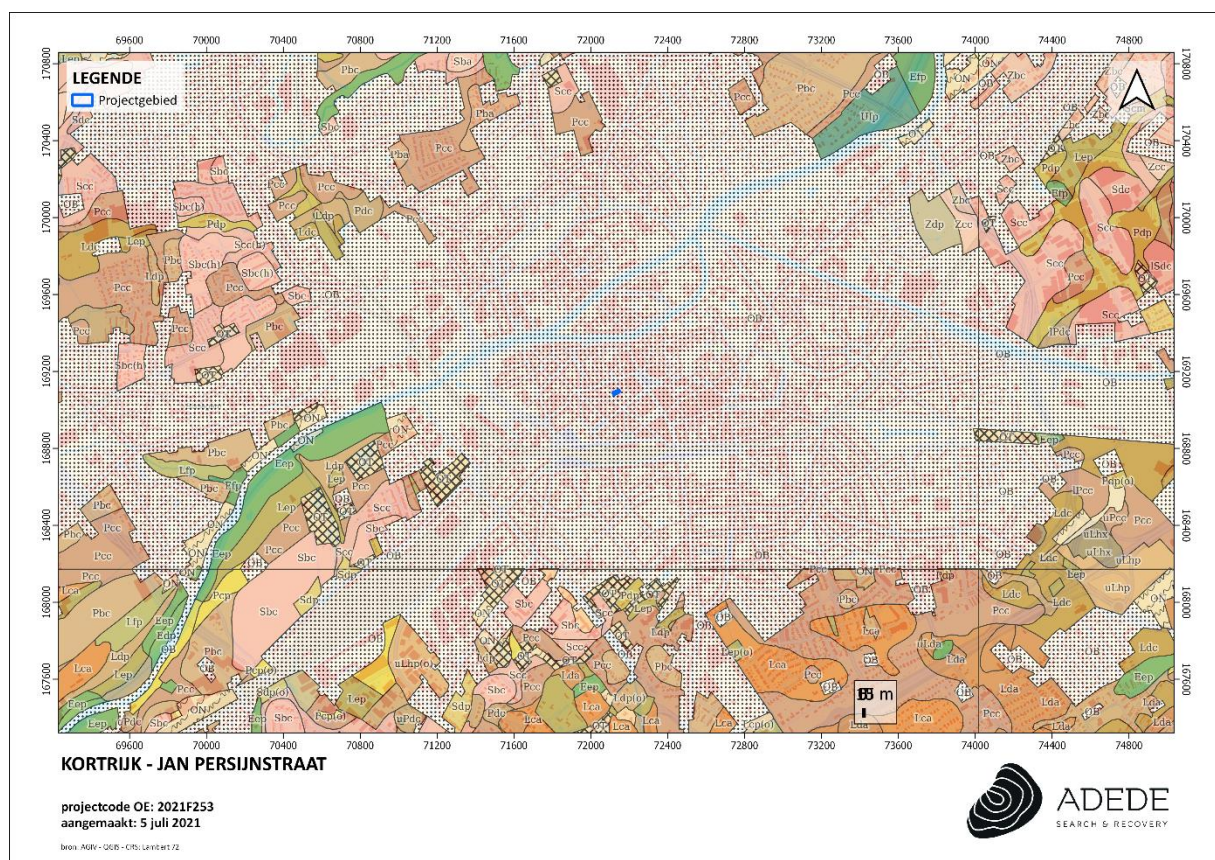
Figuur 24: TAW metingen vlak 3

4.2.5.2 Stratigrafie en bodemopbouw

Bodemtypekaart¹⁷

De bodemtypekaart toont dat het volledige onderzoeksgebied deel uitmaakt van een zone gekenmerkt door bodemtype OB. Hieronder verstaat men kunstmatige (bebouwde) gronden waarbij het originele bodemprofiel door ingrijpen van de mens gewijzigd of vernietigd werd. Dit is uiteraard niet verwonderlijk, gezien het terrein gelegen is in de stadskern van Kortrijk.

In de brede omgeving van het onderzoeksgebied worden vooral droge tot natte zandleembodems zonder profiel of met textuur B-horizont vermeld, alsook enkele zandbodems met textuur B-horizont en alluviale kleibodems die aan de afzettingen van de Leie moeten gekoppeld worden.

Figuur 25: Bodemtypekaart met aanduiding van projectgebied

¹⁷ Van Ranst E. & Sys C., 2000, Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen (Schaal 1:20 000), Laboratorium voor Bodemkunde, Gent.

Stratigrafie

Tijdens het onderzoek werd in elke proefput een profiel geregistreerd en in werkput 1 zelfs twee profielen.

De profielen werden aangelegd tot op het laatste vlak en aangevuld met boringen.

De proefputten toonden een relatief verschillend beeld wat betreft de stratigrafie. Bij werkputten 1 en 2 bleken er voornamelijk eerder dikke ophogingslagen aanwezig te zijn, waarvan vooral de bovenste erg puinrijk waren. Naar onderen toe werden de pakketten zandiger. Dit zou kunnen te maken hebben met de verbouwingen binnen het perceel in latere periodes, waardoor door de afbraak van bestaande gebouwen er meer puin ontstond, dat werd uitgespreid over het perceel.

In werkput 3 werd een iets fijnere stratigrafie aangetroffen. Dit zou kunnen verbonden worden met verschillende loopniveaus, er bleken immers verschillende stabilisatie-zand laagjes aanwezig te zijn. Op deze laagjes waren vaak puinlagen zichtbaar, er bleken geen duidelijk vloerniveaus aanwezig te zijn. Mogelijk zijn deze in het verleden reeds afgebroken. Het zou echter ook kunnen gaan om simpele ophogingslagen, dan wel om stabilisatielagen. Binnen werkput 3 was van deze gelaagdheid, vermoedelijk door de aanleg van een structuur met gewelfboog, weinig zichtbaar. Hier werd deze originele stratigrafie vermoedelijk dus reeds vergraven (zie verder).

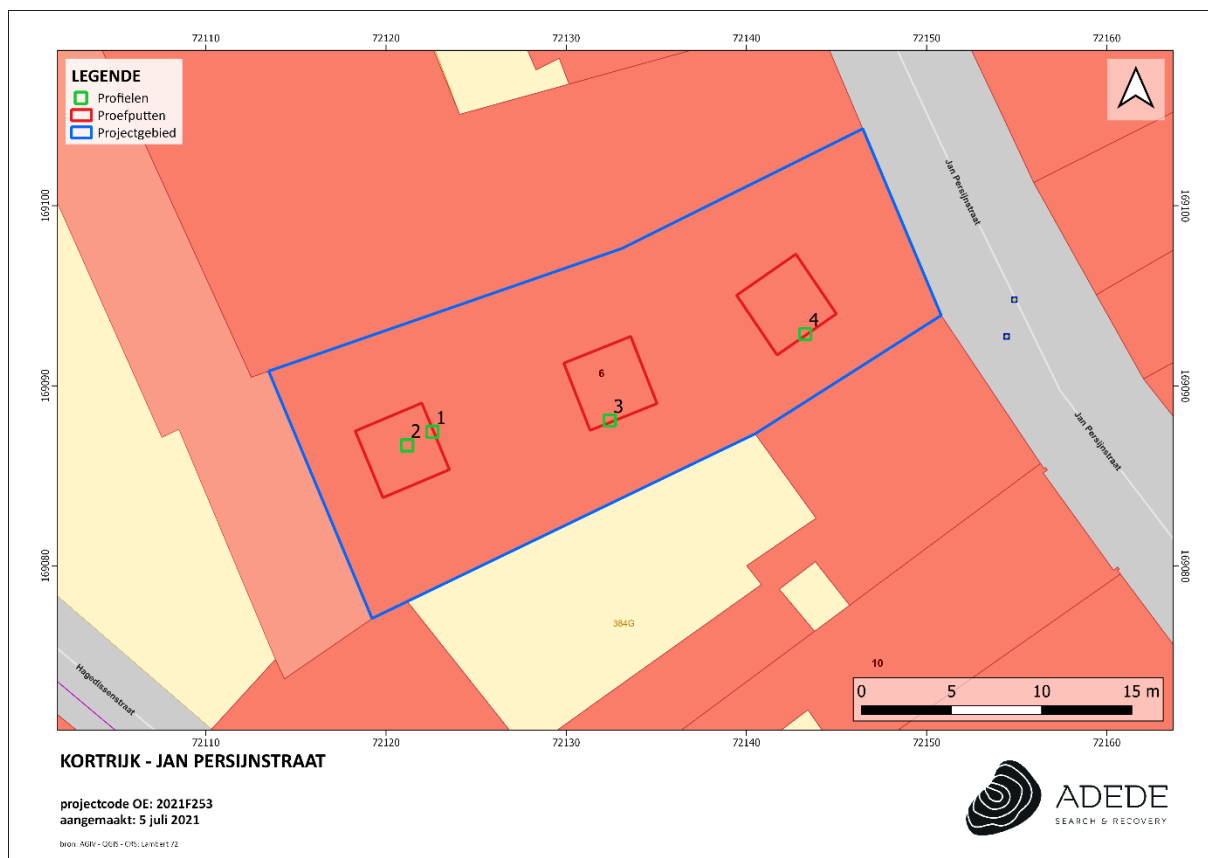
Er kan met zekerheid gesteld worden dat het terrein verschillende keren werd opgehoogd. Diverse pakketten hoogden het terrein tot ongeveer 240-260cm op tot aan het huidige maaiveld. De verschillende ophogingslagen waren over het algemeen erg puinrijk en hadden allemaal een zandlemige textuur. Uit een van deze ophogingslagen, spoor 9 in werkput 1, werden vondsten verzameld die wijzen op een mogelijke datering in de 14de eeuw. Gezien het echter niet om duidelijk in situ materiaal gaat, is deze datering niet geheel zeker.

Voor een specifieke beschrijving van de lagen verwijzen we naar onderstaande tabellen onder de respectievelijke tekeningen en foto's van de profielen.

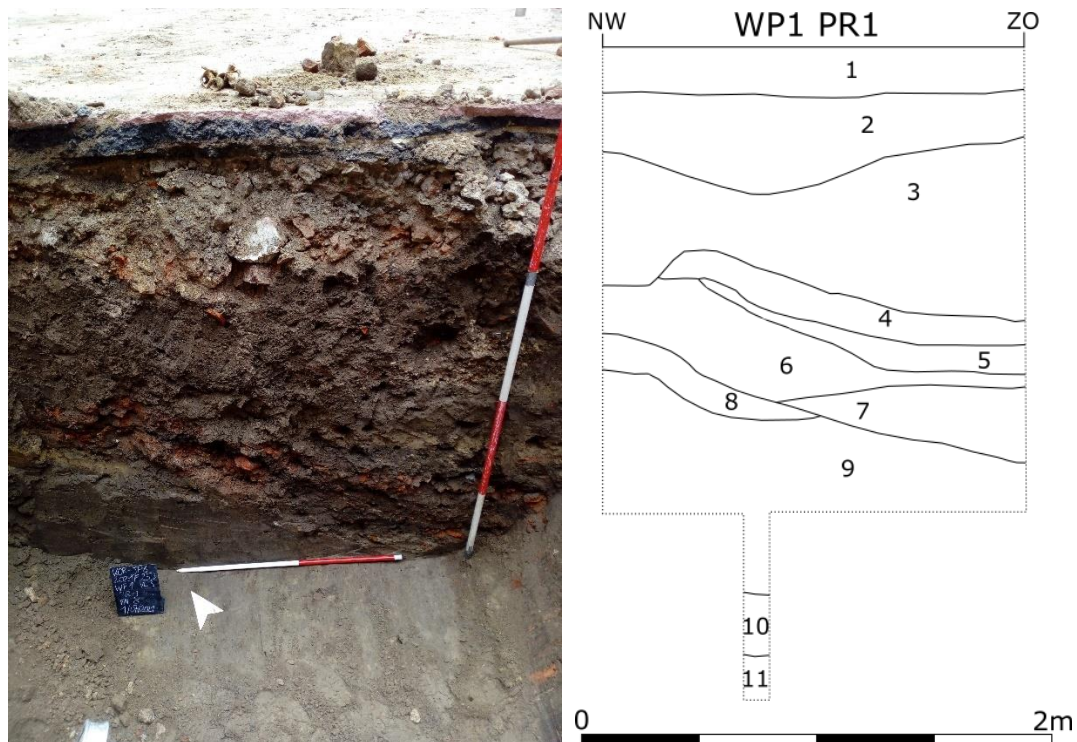
Onder de ophogingslagen kon in werkputten, via verschillende boringen, de hoogte van de moederbodem achterhaald worden. Deze werd op volgende hoogtes herkend:

- Werkput 1: 16,54m TAW
- Werkput 2: 16,6m TAW
- Werkput 3: 16,1m TAW

De moederbodem zelf bestaat steeds uit een beige zand.

Figuur 26: Locaties van de geregistreerde profielen

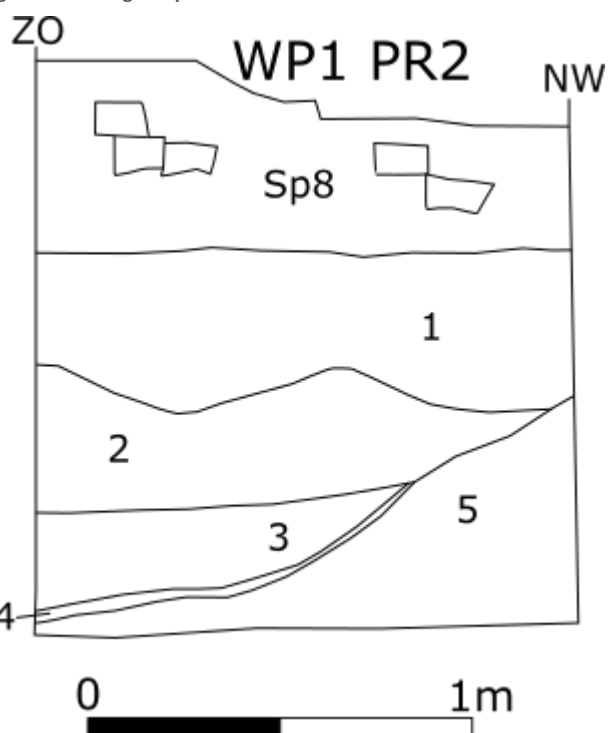

Figuur 27: Foto en tekening van profiel 1 in werkput 1

Beschrijving lagen in profiel 1 in werkput 1	
Laag 1	Beton
Laag 2	Puinlaag van baksteen en mortel
Laag 3	Donkerbruine-grijze, zandige laag met baksteen en mortelstukjes
Laag 4	Geel zand
Laag 5	Bruin zand
Laag 6	Puinlaag van baksteen en mortel
Laag 7	Donkerbruine, zandige laag met houtskool en baksteen
Laag 8	Geel zand
Laag 9	Grijze, zandige laag met houtskool en baksteenstukjes
Laag 10	Geelgrijze, zandige laag
Laag 11	Beige zand (moederbodem)

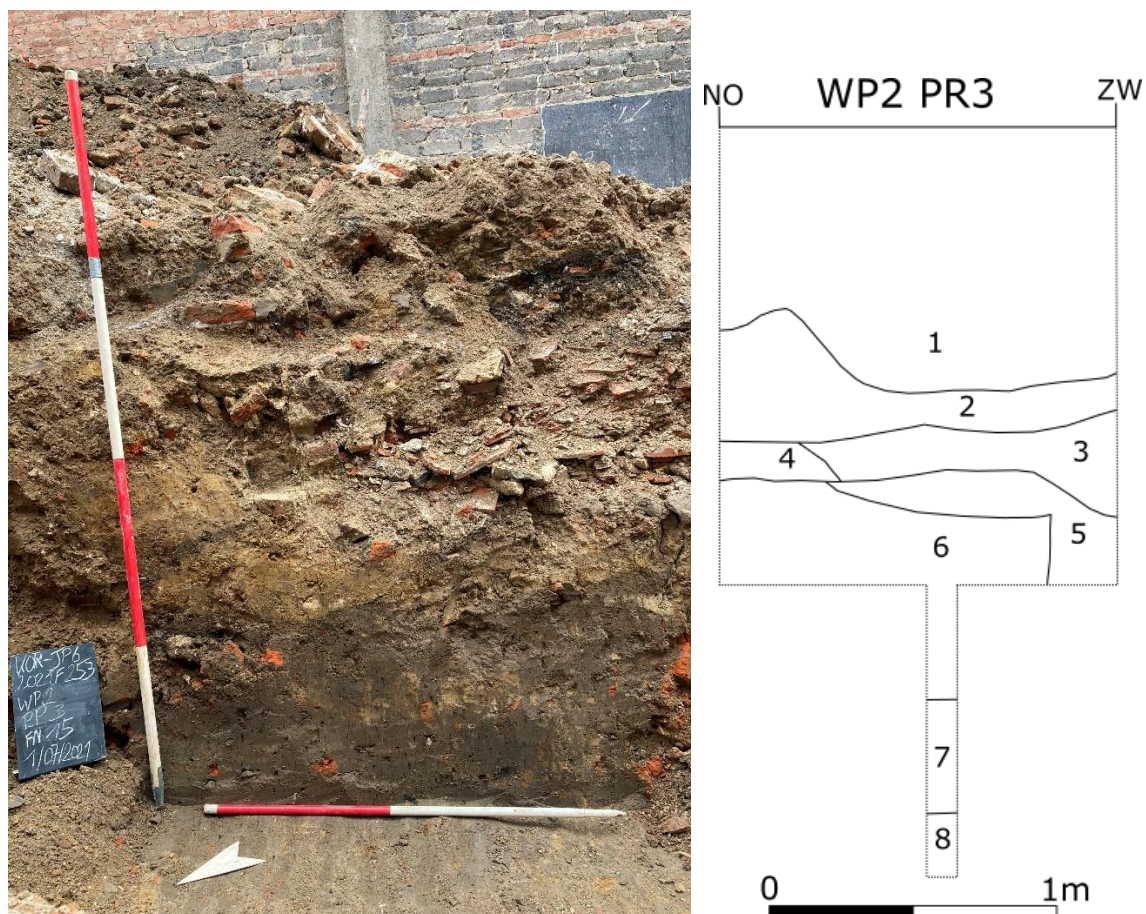

Figuur 28: Boring ter aanvulling van profiel 1

Figuur 29: Foto en tekening van profiel 2 in werkput 1

Beschrijving lagen in profiel 2 in werkput 1	
Laag 1	Donkerbruin zand met baksteenstukjes
Laag 2	Baksteenpuin
Laag 3	Donkergrijs, gelaagd zand
Laag 4	Wit zand
Laag 5	Grijs zand met houtskool en baksteenstukjes

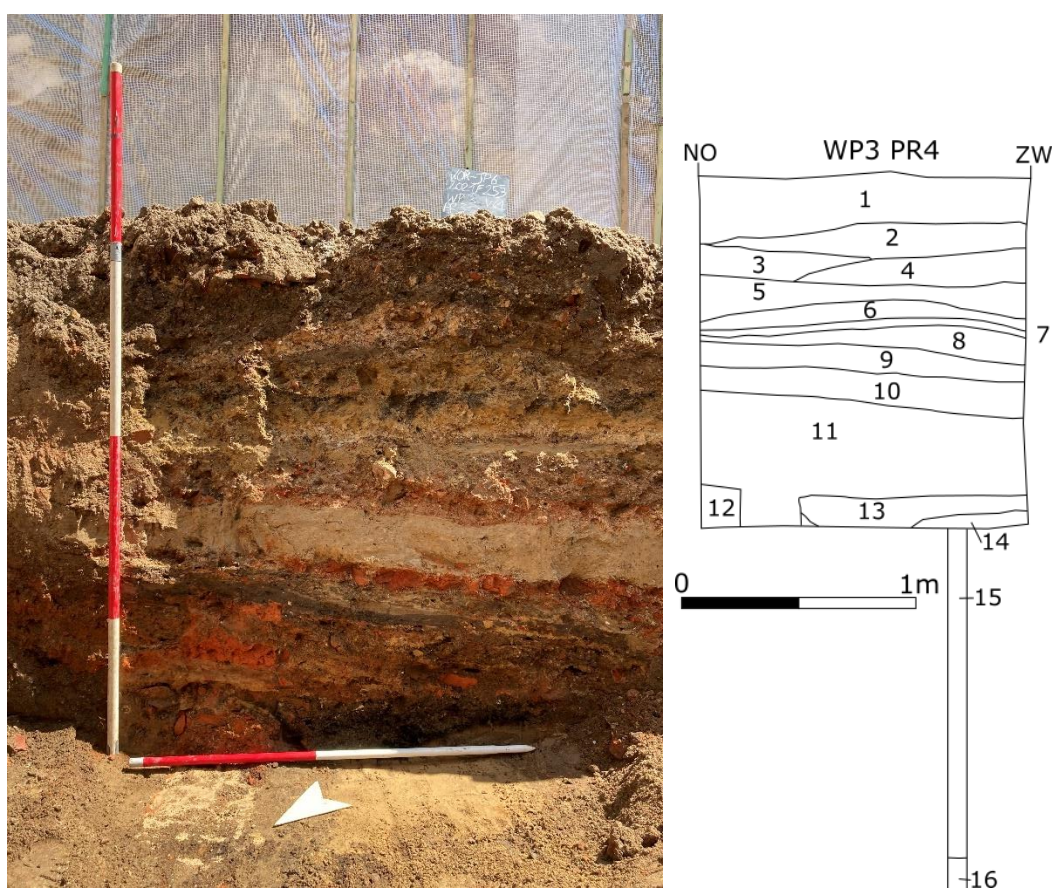

Figuur 30: Foto en tekening van profiel 3 in werkput 2

Beschrijving lagen in profiel 3 in werkput 2	
Laag 1	Puinlaag: dakpannen, baksteen en mortel
Laag 2	Geel zand met mortel en baksteen
Laag 3	Grijsbruin zand met baksteenstukjes en houtskoolbrokjes
Laag 4	Donkerbruin zand met baksteenstukjes
Laag 5	Grijs-geel gevlekt zand met baksteentstukjes
Laag 6	Donkergrijs zand met baksteen en houtskoolstukjes
Laag 7	Bruingrijs zand
Laag 8	Beige zand (moederbodem)

Figuur 31: Aanvullende boring bij profiel 3 in werkput 2

Figuur 32: Foto en tekening van profiel 4 in werkput 3

Beschrijving lagen in profiel 4 in werkput 3	
Laag 1	Donkerbruine, zandige laag met baksteen en houtskoolstukjes
Laag 2	Gele, zandige laag met mortel en baksteenpuin
Laag 3	Donkerbruine, zandige laag
Laag 4	Geel zand (stabilisatie?)

Laag 5	Zwartgrijze, zandige laag met baksteenstukjes
Laag 6	Puinlaag van baksteen en mortel
Laag 7	Geel zand (stabilisatie?)
Laag 8	Grijs zand met baksteenstukjes
Laag 9	Puinlaag van baksteen en mortel
Laag 10	Wit zand (stabilisatie?)
Laag 11	Puinlaag van baksteen en mortel
Laag 12	Grijs zand (stabilisatie?)
Laag 13	Zwarte, zandige laag, mogelijk verbrande elementen erin
Laag 14	Geel zand met houtskoolstukjes (stabilisatie?)
Laag 15	Donkerbruine, zandige laag met baksteenstukjes.
Laag 16	Beige zand (moederbodem)

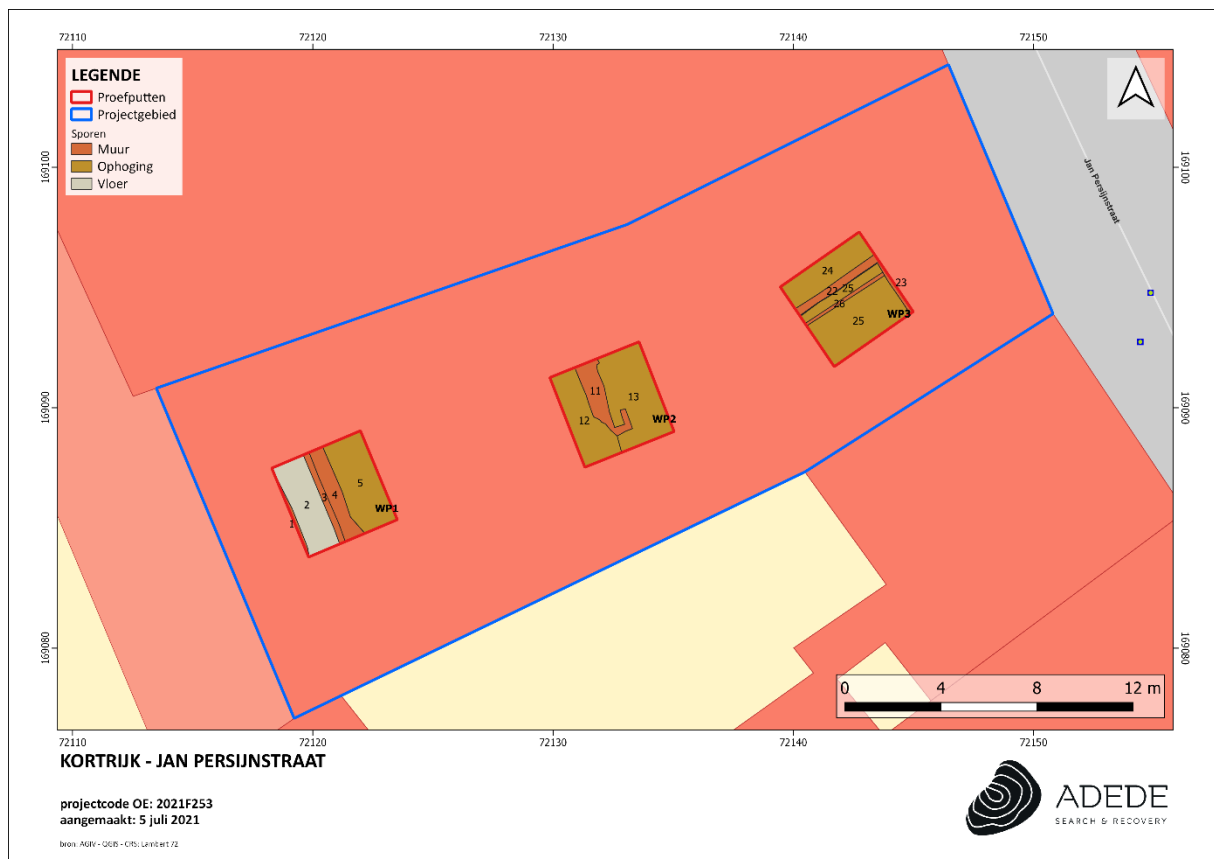

Figuur 33: Aanvullende boring bij profiel 4/in werkput 3

4.2.5.3 Sporenbestand

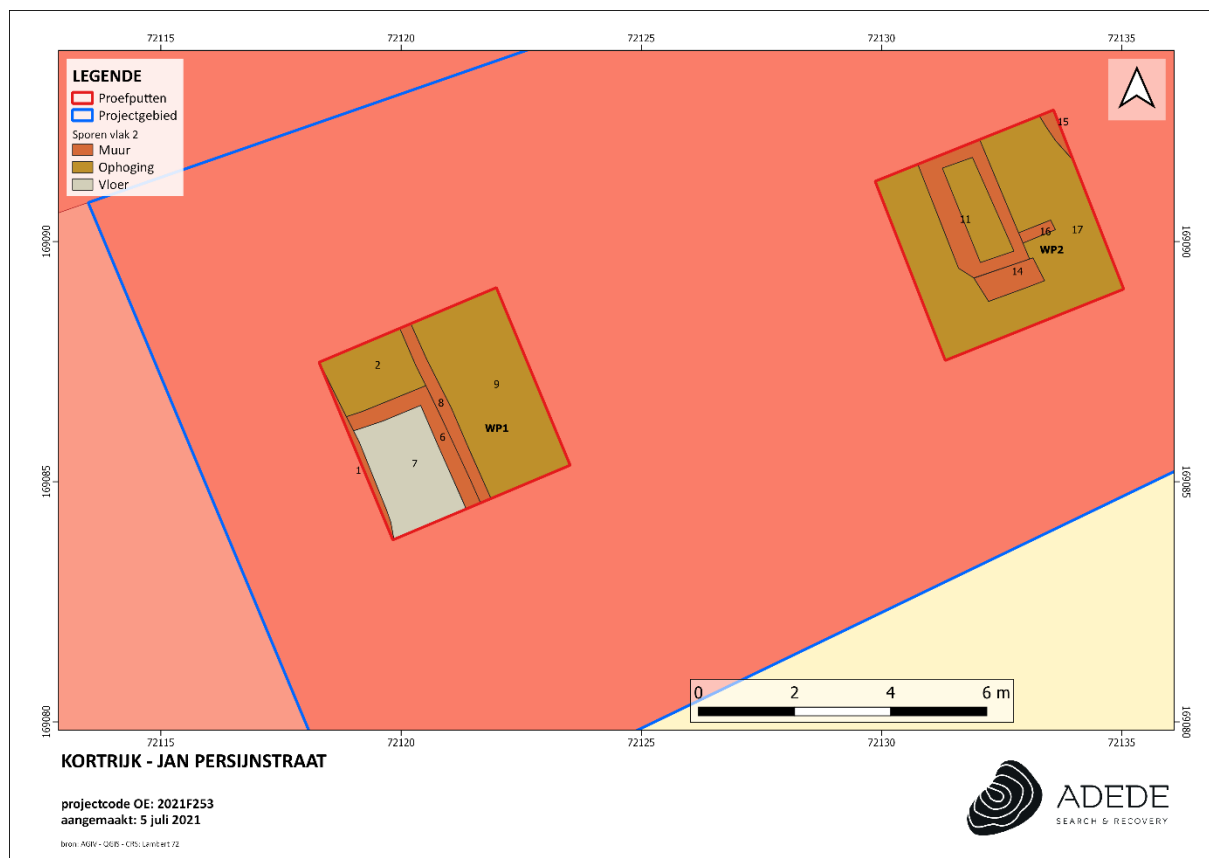
Er werden in de aanlegde vlakken in totaal 27 spoornummers uitgedeeld. Er werden in totaal 3 vlakken aangelegd. Deze waren echter niet allemaal op hetzelfde niveau gelegen. Er werd wel telkens aangelegd tot op een diepte van ten minste 150cm, zoals bepaald in het vigerende programma van maatregelen.¹⁸

In werkput 3 bijvoorbeeld werd enkel een vlak 1 aangelegd, maar dit was reeds gelegen op ongeveer 150cm ten opzichte van het maaiveld en komt dus beter overeen met het vlak 2 en 3 uit werkputten 1 en 2.

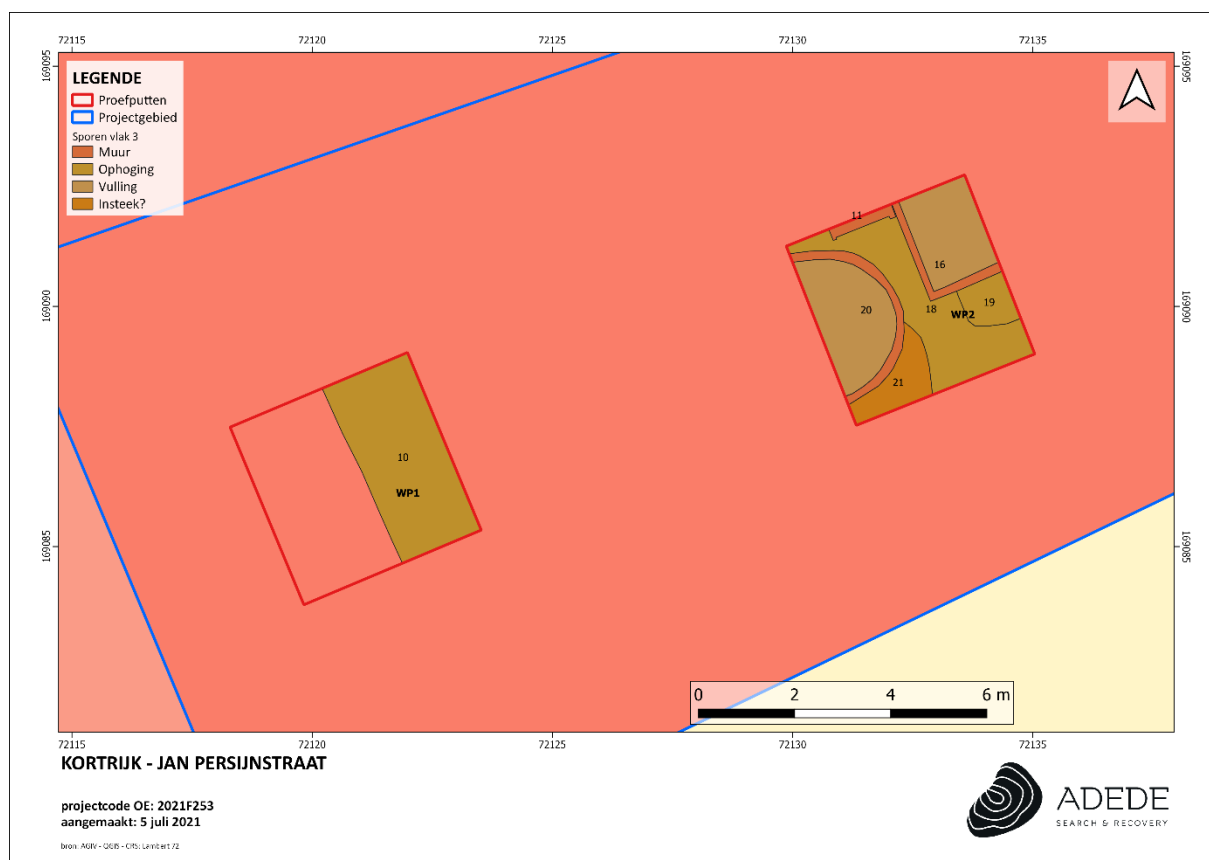

Figuur 34: Allesporenplan vlak 1

¹⁸ Van Wetter 2020, 9

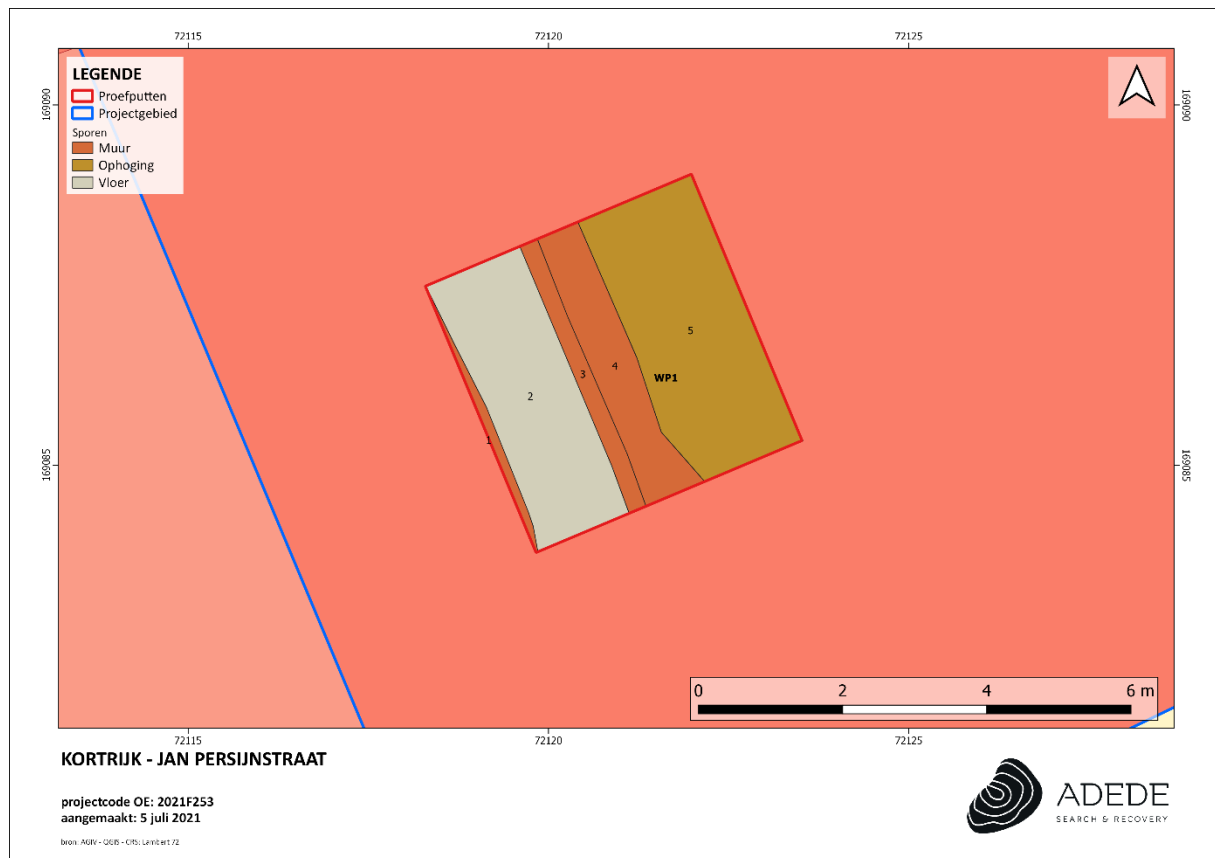
Figuur 35: Allesporenplan vlak 2

Figuur 36: Akksporenkaart vlak 3

Werkput 1

In werkput 1 werden drie vlakken aangelegd. Hierin werden muren, vloeren en ophogingslagen aangetroffen. Spoornummers 1 tot en met 10 werden in deze proefput uitgedeeld.

Figuur 37: Werkput 1 vlak 1

Het eerste niveau lag ongeveer 50-60cm onder het bestaande maaiveld, dat hier vooral bestond uit een grijze betonlaag. Echter hoger waren ook reeds de toppen van enkele (recente) muren aanwezig. In dit eerste vlak werden spoornummer 1 tot en met 5 uitgedeeld. Sporen 1, 2, 3 en 4 stonden duidelijk in verband met elkaar.

Spoor 1 was een bakstenen muur die enkel in het westelijk profiel zichtbaar was en deze was gezet met oranje bakstenen van 21x9x5,5cm en gemetst met behulp van een zeer harde, witte cementmortel in onregelmatig verband. Deze muur leek gezet op een betonnen vloerniveau (spoor 2). Dit vloerniveau stond in verband met enkele betonnen platen (spoor 3), die tegen de muur met spoornummer 4 waren geplaatst. Deze muur (spoor 4), bestond uit oranje bakstenen 22x10x6cm en een zeer harde, witte cementmortel.

Ten oosten van spoor 4 lag enkel een ophogingslaag, die het spoornummer 5 mee kreeg. Deze laag had een zandige textuur, een donkerbruine kleur en bevatte voornamelijk fragmenten baksteen en mortel.

Figuur 38: Werkput 1 vlak 1

Bij een verdieping naar vlak 2 bleek onder spoor 4, meer bepaald in de zuidoostelijke hoek, er zich een oudere kelderruimte schuil te houden. De muren hiervan werden aangeduid met spoornummer 6, de vloer erin kreeg nummer 7 mee. De muur (spoor 6) bestond uit oranje tot rode bakstenen (21x10x5,5cm), die door middel van een witgrijze cementmortel aan elkaar waren gezet in onregelmatig verband. De vloer (spoor 7) bestond uit oranje plavuizen (formaat 20x20x3cm) en een blauwgrijze trasmortel. Ook de binnenmuren waren met dezelfde plavuizen bezet.

Figuur 39: Werkput 1 vlak 2

Figuur 40: Overzicht op de kelderruimte, gevormd door sporen 6 en 7

Figuur 41: Detail van de muur spoor 6

Tegen de oostelijke zijde van spoor 6 aan lag een ouder te dateren muurwerk, spoor 8. Deze nogal rommelig uitziende muur was 6 baksteenlagen hoog bewaard en was opgebouwd uit bakstenen van formaat (23x12x6cm) en een gele kalkmortel. Onder deze zes baksteenlagen bleek eerst een puinlaag als fundering aanwezig te zijn, waaronder een ophogingslaag kon herkend worden. Deze laag was ook in het ten oosten ervan gelegen vlak aanwezig. Ze kreeg hier het spoornummer 9 mee. Het was een bruine, zandige laag waarin vooral brokken baksteen en mortel te herkennen waren. Aardewerk afkomstig uit deze laag was te dateren in de 14de eeuw. Het is echter niet geheel duidelijk hoe erg in situ dit materiaal moet beschouwd worden.

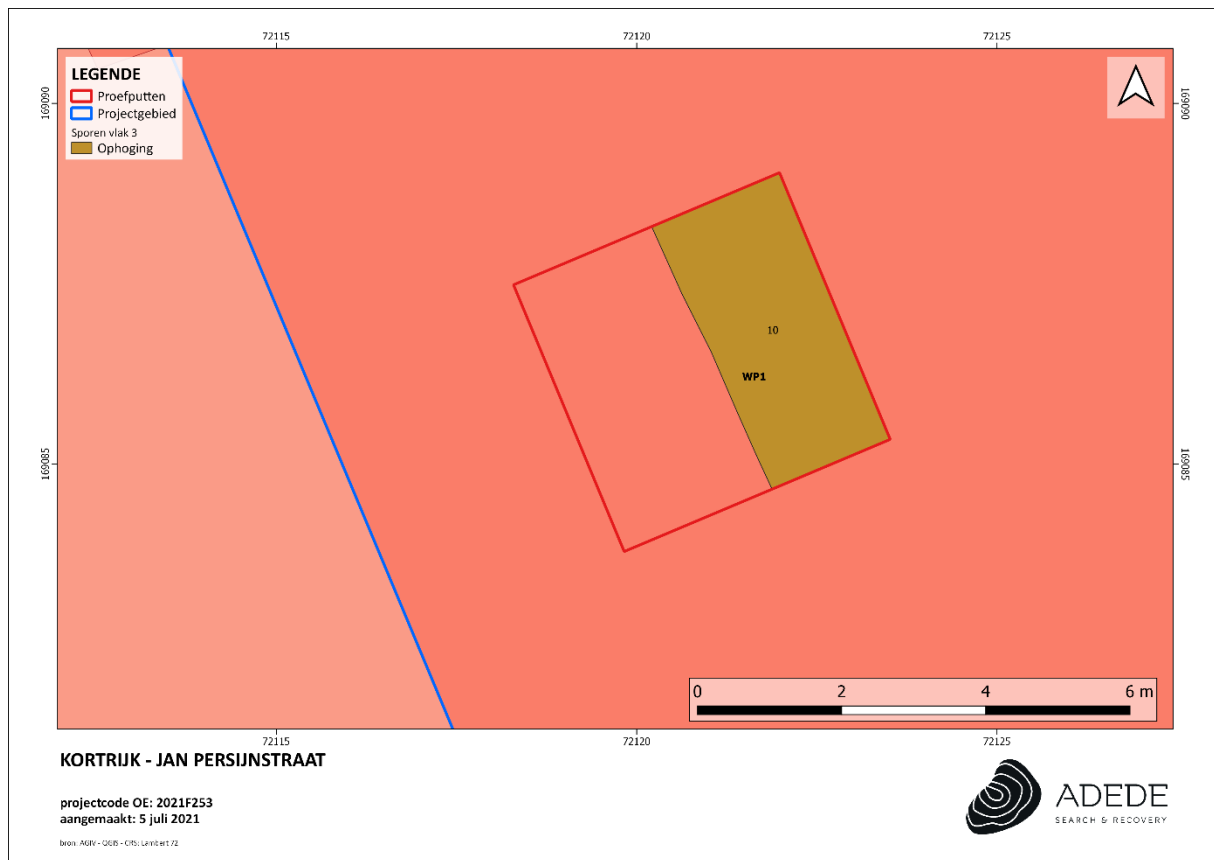
Figuur 42: Zicht op vlak 2 in werkput 1 (zicht naar het zuiden toe)

Figuur 43: Zicht op de muur spoor 8

Er werd enkel in de oostelijke zone van werkput 1 verdiept naar het derde vlak. Dit lag op ongeveer 2m onder het maaiveld, op 17m TAW. Hier bleek er enkel nog een grijs, zandig ophogingspakket aanwezig te zijn, waarin voornamelijk baksteen- en houtskoolstukjes te vinden waren (spoor 10). Door middel van een boring kon bepaald worden dat dit pakket nog zo'n 60cm onder dit niveau aanwezig

was en net bovenop de moederbodem lag. Er kon niet op een veilige manier tot op de moederbodem gegraven worden.

Figuur 44: Werkput 1 vlak 3

Figuur 45: Vlak 3 in werkput 1

Gezien bij de meeste muren gebruik werd gemaakt van ofwel beton ofwel een cementmortel, moet een eerder recente, vermoedelijk einde 19de-20ste eeuwse, datering voorop gesteld worden¹⁹. De aangetroffen muur en kelderruimte moet vermoedelijk gedateerd worden tussen het einde van de 19de eeuw en 1921, wanneer de cinema *De Gouden Lanteern* wordt gebouwd. Het gebruik van trasmortel past binnen deze datering. Aan het einde van de 19de eeuw bleek deze mortelsoort vooral populair voor het bouwen van ondergrondse structuren.²⁰ De betonnen structuren zijn later te dateren (mogelijk begin 20ste eeuw).

Het enige oudere spoor is het muurtje met spoornummer 8. Gezien er een pakket aanwezig is met 14de-eeuws materiaal moet er ten minste gedacht worden aan een datering na deze datum.

De baksteenformaten van de muur (23x12x6cm) wijzen op een datering die eerder in de late middeleeuwen past, meer bepaald omstreeks de 17de-18de eeuw. Gelijkaardige formaten werden voor deze periode onder andere reeds aangetroffen bij enkele beerputten aan het Kortrijkse begijnhof.²¹ Deze late datering kan overeen komen met het feit dat deze muur ten minste nog zichtbaar was bij de aanleg van de later te dateren kelderruimte.

¹⁹ *Le Noir 2017*, 65-66

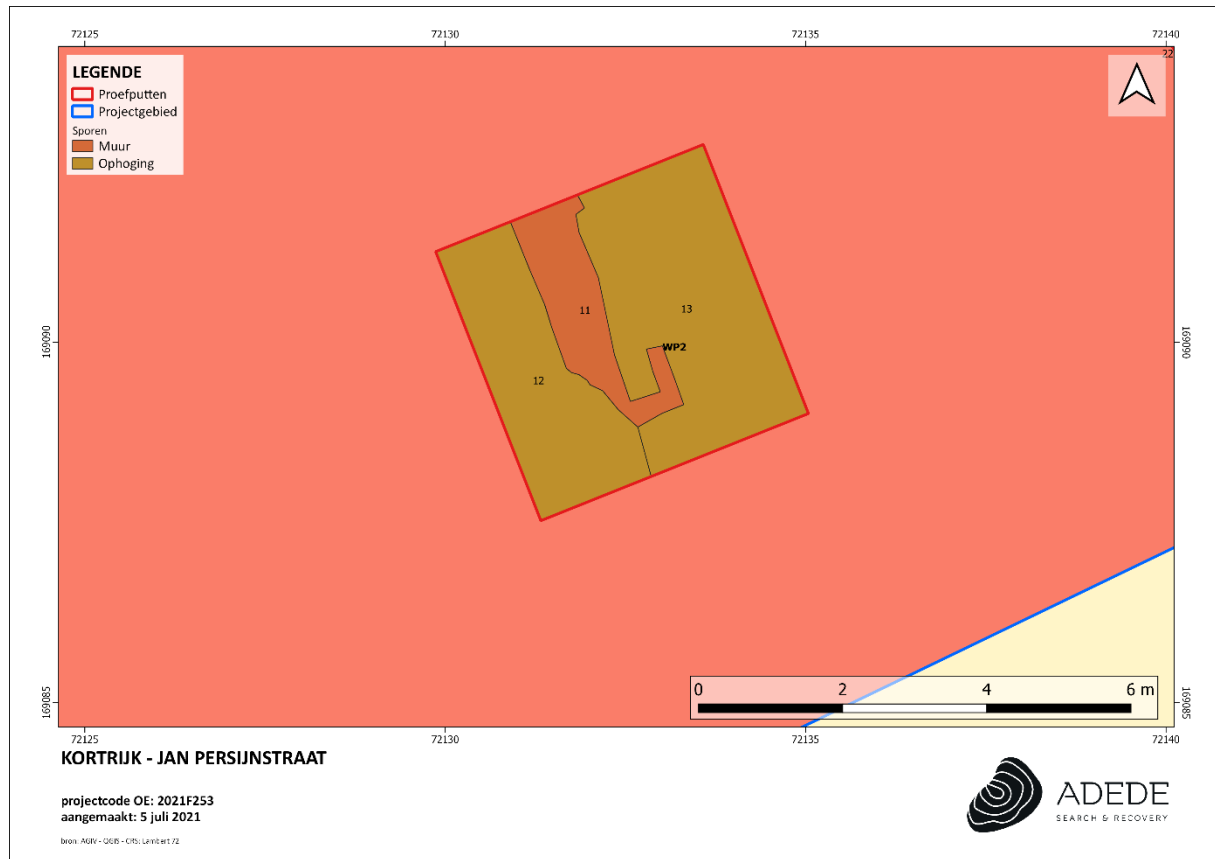
²⁰ *Le Noir 2017*, 65

²¹ *De Wilde & Wyffels 2015*, 9

Werkput 2

In werkput 2 werden drie vlakken aangelegd. Hierin werden muren, ophogingslagen, een mogelijke waterput/afvalput en een mogelijke insteek van deze waterput/afvalput.

Spoornummers 11 tot en met 21 werden in deze proefput uitgedeeld.

Figuur 46: Werkput 2 vlak 1

Het eerste archeologische niveau lag tussen 30-70cm onder het maaiveld. De eerste muren werden immers zichtbaar op ongeveer 30cm onder het maaiveld, maar verder bleken op dit niveau weinig archeologisch interessante sporen aanwezig te zijn.

In dit vlak 1 kon een muurfragment herkend worden dat centraal binnen de werkput lag (spoor 11). In dit muurwerk, dat bestond uit oranje bakstenen van klein formaat (20x10x5cm), die in een onregelmatig verband aan elkaar waren gezet met een matig harde, gele kalkmortel en een zeer harde, witte kalkmortel, was een spaarboog verwerkt. Vermoedelijk is dit muurwerk, gezien het zeer kleine baksteenformaat en de zeer harde mortel, ook in een eerder recentere periode (mogelijk 19de eeuw) te dateren.

Aan weerszijden van spoor 11 lagen ophogingspakketten. Ten westen van de muur werd het pakket aangeduid met het spoornummer 12 en ten oosten werd het aangeduid met spoornummer 13. Spoor 12 was een bruin, zandige pakket waarin vooral baksteen en mortelbrokken te vinden waren. Spoor

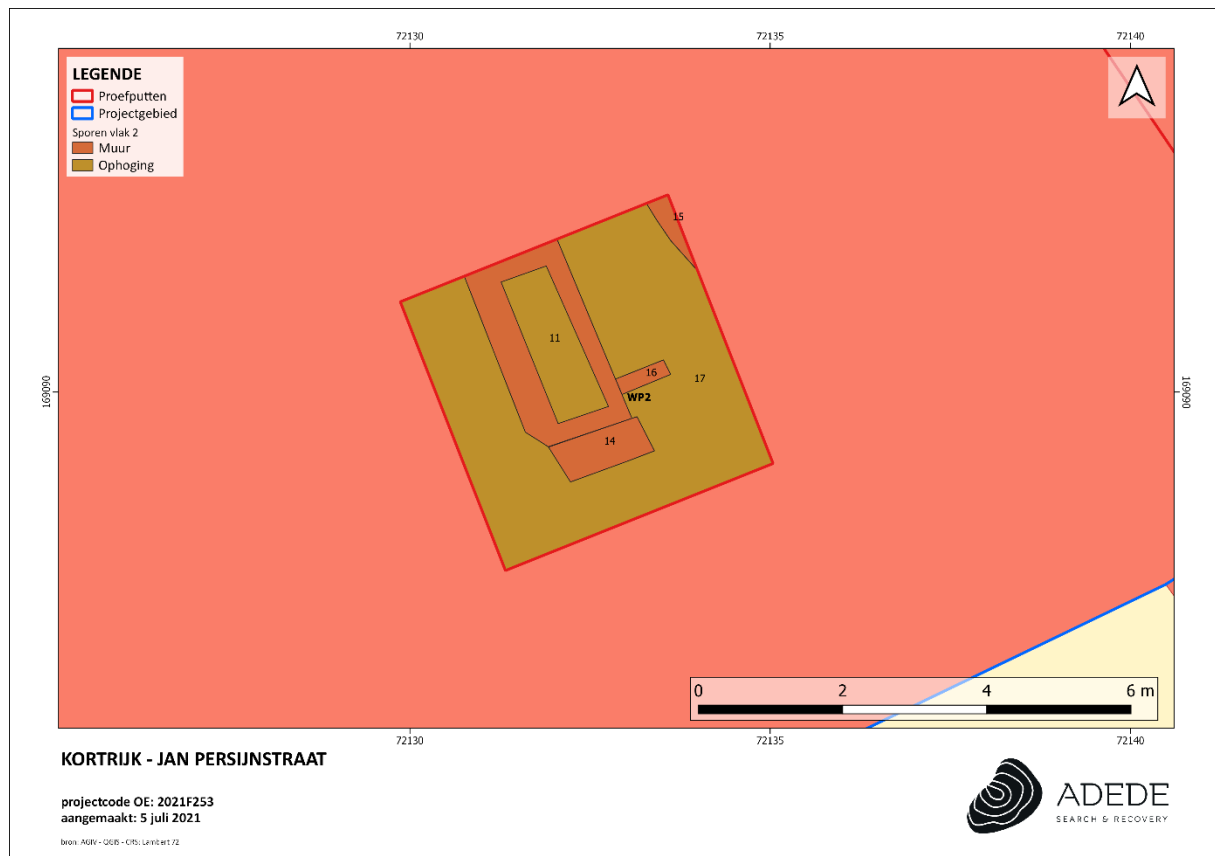
13 was eerder geel van kleur en kan misschien ook als een stabilisatiepakket geïnterpreteerd worden voor de bovenliggende betonlaag.

Doorheen spoor 13 kon reeds vaag gezien worden dat er nog een muurwerk aanwezig was. Dit werd duidelijker bij het verdiepen naar het tweede vlak.

Figuur 47: Werkput 2 vlak 1

In het tweede vlak, gelegen op ongeveer 100-120cm, kon gezien worden dat deze muur (spoor 11) deel uitmaakt van een kleine, rechthoekige bak. Mogelijk gaat het hier om een eertijdse afvalstructuur. Er konden echter geen vloer en/of andere interessante lagen in herkend worden, hij bleek voornamelijk gevuld te zijn met baksteenpuin en mortelbrokken. De binnenzijde van de bak was bepleisterd met een witte kalkpleister. Er was geen vloer in aanwezig.

Figuur 48: Werkput 2 vlak 2

Tegen deze bak en muur (spoor 11) aan lag een fragment van een bakstenen muurwerk van oranje bakstenen (20x8x4,5cm) en een zeer harde kalkmortel. Ook dit stuk moet vermoedelijk tot het geheel gerekend worden. Mogelijk waren de muur met spaarboog en spoor 14 vroeger met elkaar verbonden, deze hoek is echter verloren gegaan. Indien we hiervan uitgaan is het plaatsen van een afvalbak in deze hoek niet ondenkbaar.

Tegen de oostelijke zijde van de eertijdse afvalbak aan stond nog een klein muurfragmentje dat werd aangeduid met het spoornummer 16. Deze muur bestond uit oranje bakstenen van 20x9,5x5cm en een witte cementmortel. De stenen waren in een onregelmatig verband op elkaar gestapeld.

Ten slotte kon in de meest noordoostelijke hoek van de werkput nog een muur herkend worden (spoor 15). Het gaat hier om een ronde structuur (mogelijk een waterput), opgebouwd met oranje bakstenen van klein formaat (20x9,5x5cm) en een witte cementmortel. Enkel de buitenzijde van de structuur was zichtbaar in de werkput.

Vlak 2 wordt voor de rest gedomineerd door een erg puinrijk, bruin ophogingspakket, dat ter vereenzelvigen is met het spoornummer 17.

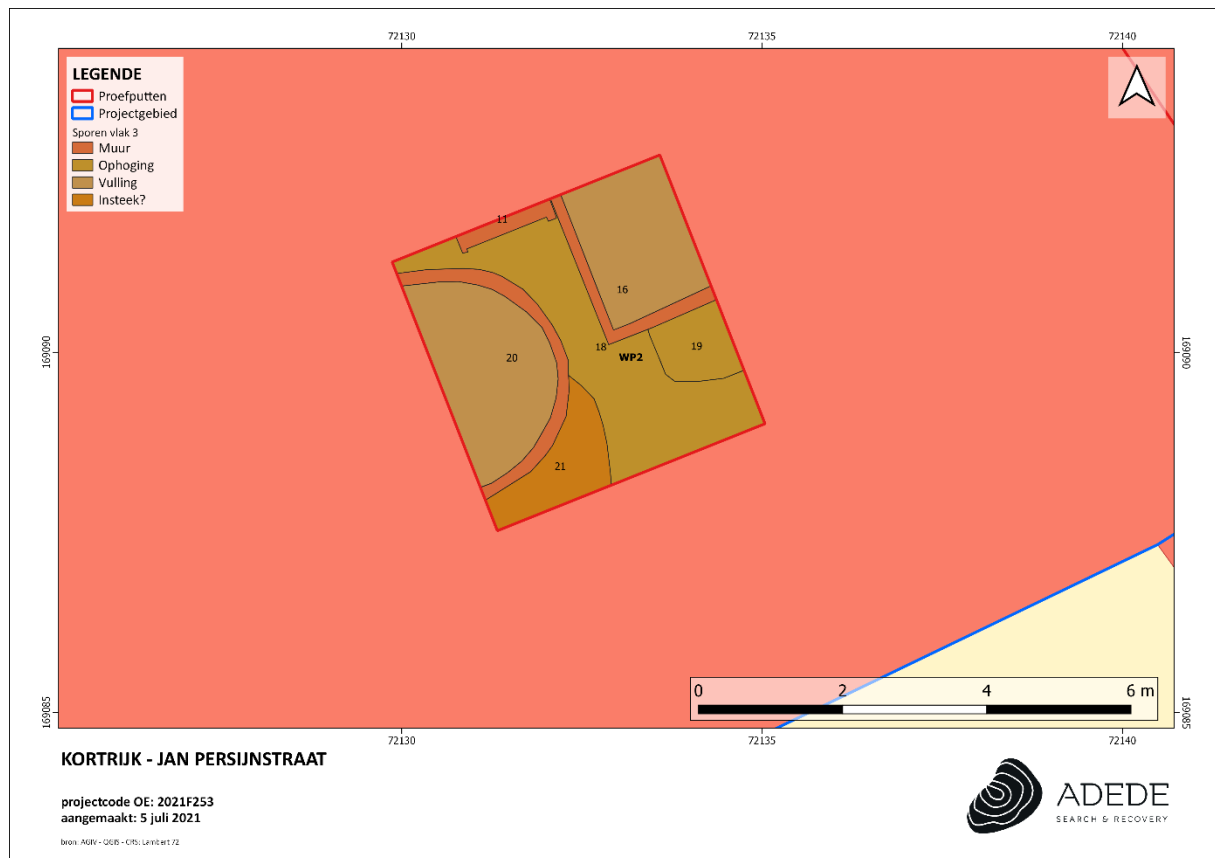

Figuur 49: Werkput 2 vlak 2

Figuur 50: Zicht op werkput 2 vlak 2

De afvalbak behorende tot het complexe spoor 11, alsook spoor 14 werden na registratie afgebroken om te kunnen verdiepen naar een volgend vlak. Vlak 3 lag op een diepte van ongeveer 160cm ten opzichte van het maaiveld.

Figuur 51: Werkput 2 vlak 3

Op dit laatst aangelegde vlak konden wederom verschillende sporen herkend worden.

Het meest opvallend was een halfronde structuur (spoor 20) in het westen van de werkput. Deze bakstenen constructie moet als waterput of afvalput geïnterpreteerd worden. Er werden oranje bakstenen van formaat 25x12x5cm, alsook een losse, gele kalkmortel gebruikt om de structuur te installeren. De vulling ervan had een grijsbruine kleur en was erg puinrijk.

Het gebruik van bakstenen van een dergelijk middelmatig formaat wordt geattesteerd voor contexten uit de 15de-16de eeuw²² en werd onder andere zo reeds gedocumenteerd tijdens opgraving aan de Groeningestraat²³ en aan de Sint-Janspoort²⁴.

Tegen deze halfrond structuur aan werd nog een halfrond grondspoor herkend. Het zou hier kunnen gaan om de insteek van spoor 20, maar het is mogelijk dat het nog een ander spoor betreft. Dit spoor 21 was geel en donkergrijs gemengd en bevatte kleine baksteenstukjes.

²² De Bonne 2005, 47

²³ Bruggeman & Cléda 2016, 66-67

²⁴ Acke et al. 2007

Het leek ingegraven te zijn in een donkergrijs, zandig ophogingspakket dat het spoornummer 18 mee kreeg.

Aan de eerder noordelijke zijde was nog een restant van spoor 11 aanwezig, dat aangaf dat dit tot een diepte van ongeveer 17,60m TAW aanwezig was. De bak spoor 11 werd bovenop de halfronde structuur 20 geplaatst, waardoor met zekerheid kan gesteld worden dat deze bak recenter te dateren is dan 15de-16de eeuw.

Vervolgens kan ook de aanwezigheid van een afvalbak in het noordoosten van werkput 2 vermeld worden. Deze bak, bestaande uit orangerode bakstenen van klein formaat (20x9,5x5cm) en een witte cementmortel, is vermoedelijk eerder als recent te dateren. De vulling bestond voornamelijk uit puin. Als laatste kan binnen deze werkput de aanwezigheid van een dun laagje geel zand (spoor 19) vermeld worden. Deze laag was niet dikker dan 2-4cm. Het gaat mogelijk om een restant van een stabilisatiepakket.

Aan de hand van een boring kon bepaald worden dat de natuurlijke bodem zich nog eens 80cm onder dit niveau bevond. Deze diepte werd niet veilig geacht om een vlak op aan te leggen. De kleine werkput zou dan lokaal immers 240cm diep moeten zijn.

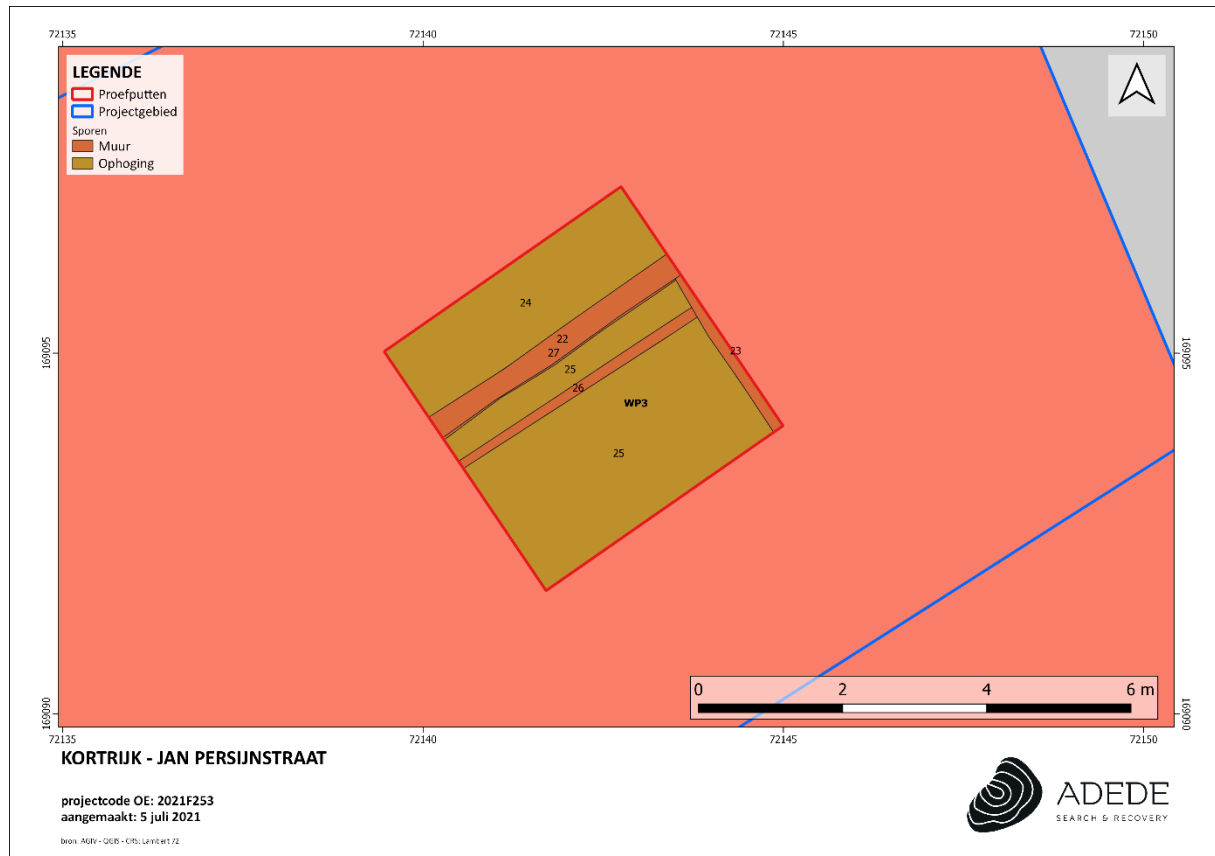
Figuur 52: Werkput 2 vlak 3

Werkput 3

Werkput 3 ten slotte, is de meest oostelijk gelegen werkput en ligt het dichtst tegen de Jan Persijnstraat aan.

In deze werkput werden voornamelijk muurresten en ophogingslagen aangetroffen.

Er werden in totaal 4 spoornummers geregistreerd hier.

Figuur 53: Werkput 3 vlak 1

Er werd maar één vlak aangelegd op deze locatie. Dit vlak 1 lag echter reeds op ongeveer 160cm onder het bestaande maaiveld. Dit omdat er boven deze diepte er zich geen archeologisch relevante sporen schuil hielden. Enkele muren werden reeds op een hoger niveau aangetroffen, maar er kon relatief probleemloos langsheen deze muren gegraven worden. Dit vlak 1 is dus in se meer te vereenzelvigen met de vlakken 2 en 3 binnen werkputten 1 en 2.

Werkput 3 wordt in se gedomineerd door een vermoedelijk laat 19de-eeuwse structuur, bestaande uit twee muren en een gewelf. Hiervan kon in het oostelijke profiel van de werkput nog een deel van het gewelf (spoor 23) herkend worden, alsook een stuk muur. Ongeveer in het midden van de werkput kon het andere stuk gewelf en de muur gezien worden (spoor 22). Deze structuur werd opgebouwd met behulp van rode en oranje bakstenen van formaat 20x9,5x5cm en een witte cementmortel en blauwgrijze trasmortel. De noordelijk zijde van de meest noordelijke muur bleek bepleisterd te zijn.

Zoals reeds aangehaald bij de kelderruimte in werkput 1 werd trasmortel aan het einde van de 19de eeuw erg populair voor het aanleggen van ondergrondse structuren.²⁵

Erg eigenaardig was het voorkomen van een ouder stukje muur onder de meeste noordelijke gewelfaanzet. Dit stuk muur, dat het spoornummer 27 mee kreeg, bestond uit 5 lagen oranje bakstenen van formaat 23x11x5cm en een losse gele kalkmortel. Ze lijken daarmee erg sterk op een muur uit werkput 1 – spoor 8. De stenen werden gestapeld in afwisselende lagen koppen en strekken, zonder duidelijk verband. Vermoedelijk is ook dit muurwerk, gezien de sterk overeenstemming met spoor 8 in werkput 1, eerder in de 17de-18de eeuw te dateren.

Figuur 54: Overzicht werkput 3 vlak 1-2

²⁵ Le Noir 2017, 65

Figuur 55: Noordelijke zijde van spoor 22

Figuur 56: Detail spoor 27 met bovenaan het overhangende gewelf van spoor 22

De rest van het vlak wordt ingenomen door een ophogingspakketten met spoornummers 24 en 25. Beiden hadden een eerder grijze kleur, een zandige textuur en bevatten brokken baksteenpuin. In spoor 25 kon nog één rijtje bakstenen herkend worden. De functie hiervan is niet meteen duidelijk. Deze lijn was ook slechts één baksteenlaag diep bewaard. Ze kreeg het spoornummer 26 mee. De bakstenen zelf waren wel van klein formaat (20x12x5cm).

Zoals bij de beschrijving van de stratigrafie reeds werd aangehaald werd in het meest zuidelijke profiel een iets fijnere gelaagdheid aangetroffen, waarin verschillende potentiële zandige stabilisatiepakketten werden aangetroffen. Gezien de aanleg van de gewelfde structuur zullen deze echter grotendeels verdwenen zijn binnen de werkput.

Door middel van een boring kon bepaald worden dat het natuurlijke niveau op ongeveer 120cm onder dit niveau bevond. Het natuurlijke bodemniveau zou dus op ongeveer 280cm onder het maaiveld aanwezig zijn. Er kon niet op een veilige manier tot op dit niveau gegraven worden. Door het afscheuren en instorten van de zuidelijke zijde van het profiel werd er ook voor gekozen om niet meer te verdiepen. De maximale te verstoren diepte werd immers reeds gedocumenteerd en het zou een te groot risico vormen voor de veiligheid van de medewerkers.

4.2.5.4 Datering en interpretatie

Er werden tijdens het onderzoek structuren aangetroffen die momenteel ten vroegste terug te brengen zijn tot de 14de eeuw. Het gaat in deze fase om enkele ophogingspakketten, waarvan de datering, gezien het hier niet om gesloten contexten gaat, niet geheel zeker is.

Er werd tijdens het onderzoek een ronde waterput/afvalput aangetroffen die waarschijnlijk in de 15de-16de eeuw moet gedateerd worden. Ook enkele muurfragmenten uit een iets latere periode, mogelijk 17de-18de eeuw werden aangesneden.

De meeste aangetroffen sporen en structuren zijn echter terug te brengen tot de 19de en vroege 20ste eeuw (voor 1921, wanneer cinema *de Gouden Lantaarn* werd gebouwd). Het gaat hier dan om enkele muren en ondergrondse structuren zoals een kelder, een afvalbak en een overwelfde structuur.

Gezien er echter in geen van de werkputten tot op het natuurlijke bodemniveau kon gegraven worden op een veilige manier, kan er verwacht worden dat er zich op het terrein nog vroeger te dateren sporen en structuren (vroeger dan 15-16de eeuw en mogelijk dan 14de eeuw) schuil houden.

De stratigrafie op het terrein toont aan dat het projectgebied en zijn omgeving 240-270cm werd opgehoogd ten opzicht van dit natuurlijke bodemniveau, dat binnen het projectgebied lijkt te bestaan uit een beige zand. In werkputten 1 en 2 konden voornamelijk dikke ophogingspakketten aangetroffen worden die vooral bovenaan erg puinrijk waren. Naar onderen toe bleken deze eerder zandig en bevatten ze veel minder inclusies.

In werkput 1 bleek een iets fijnere stratigrafie aanwezig te zijn. Er konden verschillende mogelijke stabilisatiepakketten aangetroffen worden. Dit waren vaak laagjes zand, quasi zonder inclusies. Bovenop deze laagjes waren veelal puinlagen aanwezig, een duidelijk vloerniveau kon niet herkend worden.

Als we de historische kaarten bekijken zien we dat er op het vroegst te dateren plan van Van Deventer (midden 16de eeuw) er vooral bewoning is aan de straatzijde van de huidige Jan Persijnstraat. De achtererven leken grotendeels onbebouwd te zijn. Hier kunnen dan ook voornamelijk achtererfstructuren als waterputten/afvalputten aangetroffen worden.

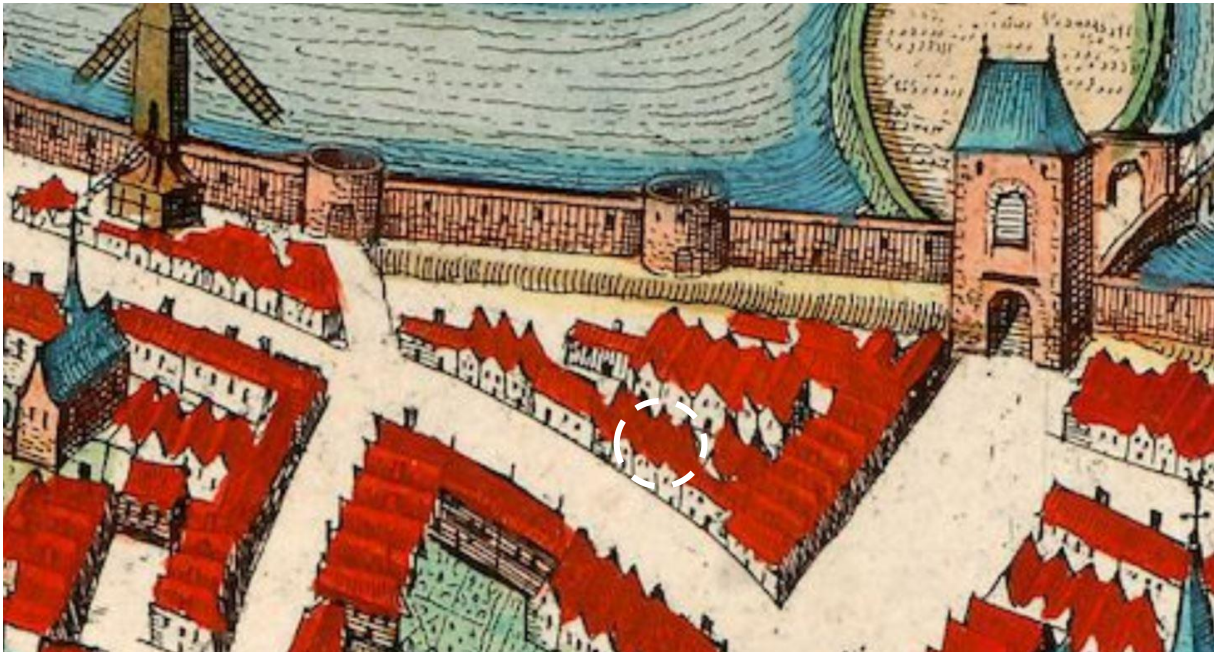
Vanaf de kaart van Sanderus (17de eeuw) zijn er op de achtererven ook gebouwen zichtbaar. Dit blijft zo voor de kaarten uit de 18de (Ferarris) en de 19de eeuw (bvb. deze van Dierckens (1822)).

Aan de hand van het archeologische onderzoek kunnen we dit inderdaad bevestigen. Er blijkt vooral vanaf de 17de-18de eeuw bebouwing op de erven achteraan voor te komen. Er kon helemaal achteraan mogelijk immers een muur (spoor 8) uit deze periode herkend worden, alsook vooraan. De enige duidelijk vroeger te dateren structuur is spoor 20, een waterput of afvalput.

Op de 19de-eeuwse kaarten is ook nog een openheid centraal in het perceel waarneembaar. Het is dan ook niet ondenkbaar dat ook hier nog afvalstructuren voorkomen uit deze periode.

Figuur 57: Kaart van Jacob van Deventer met ruwe aanduiding projectgebied

Figuur 58: Kaart van Sanderus met ruwe aanduiding onderzoeksgebied

Figuur 59: Vlak 1 op de kaart van Dierckens (1822)

Figuur 60: Vlak 2 op de kaart van Dierckens (1822)

Figuur 61: Vlak 3 op de kaart van Dierckens (1822)

4.2.5.5 Beantwoorden onderzoeksvrage

- ***Zijn er binnen de contouren van het onderzoeksgebied sporen terug te vinden met archeologisch en/of cultuurhistorisch relevante waarde?***

Er werden verschillende sporen aangetroffen die als archeologisch relevant kunnen worden beschouwd, namelijk muurresten, afvalstructuren,

- ***Wat is de aard, kwaliteit en informatiewaarde van deze sporen?***

Deze sporen kunnen ons meer vertellen over de bewoningsgeschiedenis van dit specifieke deel van de stad Kortrijk en derhalve bijdragen aan de geschiedschrijving van de evolutie van de stad. Met deze informatiewaarde zijn ze als waardevol te beschouwen. De aard van de sporen bestaat voornamelijk uit een bewoningsactiviteit.

- ***Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?***

De sporen behoren tot meerdere periodes. Minstens een bewoning in de 15-16de, 17-18de en 19de-20ste eeuw kon herkend worden.

- ***Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?***

Waarschijnlijk behoren verschillende muurresten wel tot verschillende gebouwen. Er zijn ook enkele structuren aanwezig die mogelijk met afvalverwerking of waterbevoorrading te maken hebben.

- ***Kunnen er archeologische sporen gelinkt worden aan het Romeinse Cortoriacum (de Kortrijkse Romeinse vicus)?***

Deze konden tijdens dit onderzoek niet aangesneden worden.

- ***Kunnen er archeologische sporen gelinkt worden aan middeleeuwse pottenbakkersactiviteit?***

Deze sporen konden tijdens dit onderzoek niet aangesneden worden.

- ***Hoe verhouden de archeologische sporen zich ten opzichte van de historische stadsontwikkeling van Kortrijk?***

De tijdens dit onderzoek aangetroffen, vroegst te dateren sporen zijn terug te brengen tot de 15de-16de eeuw. Dit deel van de stad is in de 14de eeuw binnen de Bourgondische omwalling komen te liggen. Er heeft zich echter daarvoor ook reeds een sterke stadsgroei ingezet. In de 12de eeuw onder andere is er reeds een groeiende economische activiteit op de nabij gelegen grote markt, wat in de 13de eeuw uitmondt in de bouw van de grote halle. Gedurende de 14de eeuw blijken de meeste huizen nog van hout te zijn vervaardigd maar in de 15de eeuw begint de verstening van de stad zich in te zetten.

De vroegste sporen op het terrein zijn in de 14de-15de-16de eeuw te attesteren. Het gaat hier mogelijk om een ophogingspakket uit de 14de en een duidelijke afvalstructuur/waterput uit de 15de-16de eeuw, de periode waarin de verstening zich al had ingezet, in baksteen.

- ***Zijn er sporen die kunnen worden gelinkt aan het 18de/19de-eeuwse correctiehuis?***

Er werden enkele muurresten aangetroffen die mogelijk in deze periode kunnen gedateerd worden. Echter verder onderzoek zal meer duidelijk moeten verschaffen of deze daadwerkelijk behoorden tot deze instelling.

- ***Welke strategie dient verder gevolgd te worden ter bescherming van het archeologisch patrimonium ter hoogte van het onderzoeksgebied?***

De zones waar het archeologisch patrimonium zal vernield raken zullen door middel van een opgraving verder moeten worden onderzocht. De zones waar dit erfgoed niet zal geraakt worden kan in situ bewaard blijven.

- ***Hoeveel archeologisch relevante niveaus zijn aanwezig binnen de contouren van het projectgebied?***

Er zijn ten minste een viertal archeologische niveaus aanwezig op het terrein. Dit is echter sterk afhankelijk van bepaalde locaties binnen het projectgebied.

- ***Tot welke diepte manifesteren de mogelijk aanwezige relevante archeologische niveaus zich ter hoogte van het projectgebied.***

Een eerste niveau ligt op ongeveer 50cm(± 10 cm) onder het maaiveld. Een tweede ligt tussen 100cm onder het maaiveld, een derde op ongeveer 150-160cm. Vervolgens is er zeker nog een vierde relevant niveau aanwezig op 240-270cm onder het maaiveld. Tussen de 150-160cm en 240-270cm kan nog een relevant niveau aanwezig zijn. Binnen één werkput (werkput 1) werd op 200cm nog een vlak aangelegd, hier werd echter enkel een zandig ophogingspakket (spoor 10) aangetroffen.

- ***Welke impact zullen de geplande werken hebben op de eventueel aanwezige relevante archeologische niveaus.***

De geplande werken zullen zeker een impact hebben op de bovenste archeologisch relevante niveaus. De diepere niveaus zullen niet geraakt worden.

5 Synthese

5.1 Besluit gespecialiseerd publiek

5.1.1 Archeologische waardering

In opdracht heeft ADEDE in juli 2021 een proefputtenonderzoek uitgevoerd op een terrein gelegen aan de Jan Persijnstraat te Kortrijk. Het onderzoek werd uitgevoerd naar aanleiding van de geplande bouw van een appartementsgebouw, gezinswoning en aanhorigheden. Deze ingreep betekent immers een bedreiging voor het aanwezige bodemarchief.

Tijdens het proefputtenonderzoek werden vooral muurresten en ophogingslagen aangetroffen die voornamelijk ofwel in de 17de-18de eeuw ofwel in de 19de-20ste eeuw moeten worden gedateerd. Uit de 17de-18de eeuw dateren enkele muurfragmenten. In de 19de-20ste eeuw zijn een overwelfde ruimte, enkele muren, een afvalstructuur, een rond muurfragment van een mogelijke waterput en een muurfragment met kelderruimte te plaatsen. Op een dieper niveau kon centraal op het terrein de restant van een waterput/afvalput uit vermoedelijk de 15de-16de eeuw herkend worden.

Het terrein werd verschillende keren opgehoogd. Het lijkt erop dat er achteraan op het terrein een stratigrafie met dikkere pakketten te verwachten is en tegen de zijde van de Jan Persijnstraat een fijnere stratigrafie aanwezig is. Zeker is dat het terrein tussen 240cm en 270cm werd opgehoogd ten opzichte van de moederbodem, die ter hoogte van het onderzoeksgebied lijkt te bestaan uit een beige zand.

De geplande ingrepen in de bodem, zijnde de geplande vloerplaten, vorstranden, liftput en leidingen hebben allemaal een impact op de bodem, waardoor we hiervoor kunnen uitgaan van een verstoring van het daar aanwezige erfgoed. Voor de geplande septische tanken en waterputten verwachten we geen duidelijk ingreep, gezien deze binnen de bestaande kelder worden geplaatst, waardoor hier geen afgraven nodig is.

Het lijkt, gezien sommige sporen reeds zichtbaar worden op amper 20-30cm onder het maaiveld, nuttig om deze zones aan een verder onderzoek te onderwerpen.

5.1.2 Potentieel tot kennisvermeerdering en afweging verder onderzoek

Gelet op het feit dat er archeologisch relevante sporen aanwezig zijn binnen het onderzoeksgebied vanaf een diepte van 20-30cm onder het maaiveld, en gezien enkele werken, zijnde de aanleg van vloerplaten, vorstranden, een liftput, leidingen en een funderingssleuf, zullen zorgen voor een verstoring van het aanwezige erfgoed, lijkt het nuttig om deze zones aan een verder onderzoek te

onderwerpen. Er is met andere woorden een vervolgonderzoek nodig binnen deze zones. Een deel van de site kan in situ bewaard blijven omdat de ingrepen in deze zone beperkt blijven tot maximaal een 20-tal cm (tuinzones en verharding).

5.2 Besluit breed publiek

Uit het proefputtenonderzoek dat ADEDE bvba uitvoerde, blijkt dat zich binnen het onderzochte terrein archeologisch relevante sporen schuilhouden. Bijgevolg acht ADEDE bvba verder onderzoek noodzakelijk.

6 Bibliografie

Literatuur:

- ACKE B., DECORTE J., MAESEN K., STURTEWAGEN K., TROMMELMANS R. 2007, Archeologische opgraving Kortrijk Sint-Janspoort Basisrapport, Monument Vande Kerckhove
- BRUGGEMAN J. & CLEDA B. 2016, Archeologisch vooronderzoek Kortrijk Groeningestraat (Broelkant), All-Archeo rapporten 297, Temse
- DE GROOTE K. 2008. Middeleeuws aardewerk in Vlaanderen. Techniek, typologie, chronologie en evolutie van het gebruiksgoed in de regio Oudenaarde in de volle en late middeleeuwen (10de-16de eeuw), Relicta monografieën 1, Brussel
- DE WILDE L. & WYFFELS F. 2015. Vondstmelding in het begijnhof van Kortrijk (West-Vlaanderen), *Onderzoeksrapporten agentschap Onroerend Erfgoed* 37, Brussel
- LE NOIR L. 2017: *Materialen en technieken in historische metselwerkconstructies tussen 1830 en 1945*, Masterproef ingediend tot het behalen van de academische graad van Master of Science in de ingenieurswetenschappen: architectuur (architectuurontwerp en bouwtechniek), Gent
- VAN RANST E. en SYS C., 2000, *Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen (Schaal 1:20 000)*, Laboratorium voor Bodemkunde, Gent.
- VAN WETTER S. 2020. Archeologienota Jan Persijnstraat, ADEDE archeologische rapporten 555, gent

Onlinebronnen:

- <https://inventaris.onroenderfgoed.be>
- <https://onderzoeksbalans.onroenderfgoed.be/>.
- <https://dov.vlaanderen.be/dovweb/html/index.html>
- <http://www.geopunt.be/>
- <http://belgica.kbr.be>
- <https://cai.onroenderfgoed.be>
- <http://www.ngi.be>
- http://www.ngi.be/Common/ferraris_nl.pdf
- http://belgica.kbr.be/nl/coll/cp/cplI63204_nl.html

7 Fotolijst proefputtenonderzoek

N°	Spoor/sporen	Wp	Vlak	Wind- richting	Aard		Omschrijving/extra info	Datum
					Vlak aar d	Profie l aard		
1	OV 1	1	1	ZO, O			Overzichtsfoto	01/07/2021
2	OV 1	1	2	NW, N			Overzichtsfoto	01/07/2021
3	Sp 4,6,7	1	2	NW, N			Sporenfoto	01/07/2021
4	Sp 6	1	2	Z			Detailfoto	01/07/2021
5	OV 2	1	2	Z			Overzichtsfoto	01/07/2021
6	Sp 8	1	2	ZW			Spoorfoto	01/07/2021
7	OV 3	1	3	Z			Overzichtsfoto	01/07/2021
8	Profiel 1	1	3	NO			Profielfoto	01/07/2021
9	Profiel 2	1	3	ZW			Profielfoto	01/07/2021
10	OV 1	2	1	O			Overzichtsfoto	01/07/2021
11	Sp 11	2	1	O			Spoorfoto	01/07/2021
12	Boring 1	1	3				Foto boring ter aanvulling van profielen 1 en 2	01/07/2021
13	OV 1	2	2	NO, Z			Overzichtsfoto	01/07/2021
14	OV 1	2	3	NO			Overzichtsfoto	01/07/2021
15	Profiel 3	2	3	ZO			Profielfoto	01/07/2021
16	Boring 2	2	3				Foto boring ter aanvulling van profiel 3	01/07/2021
17	OV 1	3	1	N, NO			Overzichtsfoto	01/07/2021
18	Profiel 4	3	1	ZO			Profielfoto	01/07/2021
19	OV 2	3	1	ZO, O			Overzichtsfoto	01/07/2021
20	Boring 3	3	1				Foto boring ter aanvulling van profielen 1 en 2	01/07/2021

8 Vondstenlijst proefputtenonderzoek

Inventarisnr.	WP	Spoor	Vlak	Kwadrant	Profiel	Laag	Materiaal categorie	Aantal	Datering	Beschrijving
0001	1	9	2				Aardewerk	6	14de eeuw	Grijs en rood geglazuurd aardewerk
0002	1	9	2				Bot	14	/	Botfragmenten van rund
0003	1	9	2				Metaal	1	/	1 ijzeren nagel

9 Sporenlijst proefputtenonderzoek

Spoor	W P	Vla k	Afmetingen (cm)			Vorm	Kleur		Vullin g	Inclusies		Interpretatie
			L	B	D		K1	K2		I1	I2	
0001	1	1	?	?	36	Lineair	Oranje					Bakstenen muur (oranje BS 21x9x5,5cm en harde cementmortel, onregelmatig verband)
0002	1	1					Zwart	Grijs				Betonvloer (hangt samen met spoor 1)
0003	1	1		84	48	lineair	Grijs					Betonplaten muur (1 plaat dik)
0004	1	1				lineair	Oranje	Rood				Bakstenen muur (22x10x6cm en een grijze cementmortel, onregelmatig verband - aan de binnenzijde zijn plavuizen (20x20x3cm- met blauwgrijze cementmortel (tras) aangebracht
0005	1	1				onregelma tig	Donkerbru in		zandi g	Baksteen	Mortel	Ophogingspakket
0006	1	2				lineair	Oranje					Bakstenen muur (22x10x6) met binnenzijde bezet met plavuizen en blauwgrijze cementmortel en pleister; voor de muur zelf werd witte cementmortel gebruikt.
0007	1	2										Tegelvloer (rode plavuizen van 20x20x3cm en blauwgrijze cementmortel) - zelfde als de muren sporen 6 en 4

0008	1	2			50	lineair						Bakstenen muur (oranjerode bs 23x12x6cm en losse gele kalkmortel, onregelmatig verband)
0009	1	2					Bruin		Zandig	Baksteenstukjes	Bot, aardewerk	Ophogingspakket
0010	1	3					Grijs		Zandig	Baksteen	Houtskool	Ophogingspakket
0011	2	1					Oranje	Rood				Bakstenen muur (bs 20x10x5cm, gele kalkmortel, onregelmatig verband)
0012	2	1					Bruin		Zandig	Baksteen	Mortel	Ophogingspakket
0013	2	1					Bruin	Geel	Zandig	Baksteen	Mortel	Ophogingspakket
0014	2	2					Oranje	Rood				Bakstenen muur (bs 20x8x4,5cm, witte cementmortel met kalk)
0015	2	2					Oranje	Rood				Ronde bakstenen muur (bs 20x9,5x5cm en witte cementmortel), mogelijk waterput
0016	2	2				Lineair	Oranje	Rood				Bakstenen muur (bs. 20x9,5x5cm) en witte cementmortel, onregelmatig verband
0017	2	2				onregelmatig	Bruin		Zandig	Baksteen	Mortel	Ophogingspakket
0018	2	3				onregelmatig	Donkergrijs		Zandig	Baksteen		Ophogingspakket

0019	2	3			4	onregelmatig	Geel		Zand	Baksteen		Vlei/stabilisatielaag onder muur
0020	2	3				Rond						Bakstenen waterput of afvalput (bs. 25x12x5cm, gele kalkmortel), vulling is grijsbruin en erg puinrijk, er is ook bot aanwezig
0021	2	3				onregelmatig	Geel	Donkergr ijs	Zand g	Baksteen		Ophogingspakket
0022	3	1				Lineair	Oranje	Rood				Bakstenen muur (bs. 20x9x5cm, witte cementmortel en blauwgrijze trasmortel, onregelmatig verband, noordelijke zijde lijkt bepleisterd
0023	3	1				Lineair	Oranje	Rood				Bakstenen booggewelf van kelder van twee baksteenlagen (bs. 20x9x5cm en witte tot grijsblauwe cementmortel, aan zuidelijke zijde een dieper aanwezig muurwerk), noordelijke zijde is op een oudere muur gezet.
0024	3	1				onregelmatig	Grijs					Ophogingspakket
0025	3	1				onregelmatig	Grijs					Ophogingspakket
0026	3	1				Oranje	Rood					1 rij bakstenen, 1 laag diep (20x12x5cm en gele kalkmortel, mogelijk dump)
0027	3	1				Oranje	Rood					Bakstenen muur (bs. 23x11,5x5cm, gele kalkmortel, onregelmatig verband

10 Lijst van figuren

Figuur 1: Situatie projectgebied bij aanvang van het proefputtenonderzoek	10
Figuur 2: Uitschieten van een deel van de vloerplaat	11
Figuur 3: Inzicht in aanwezige kelder in het noordoosten van het terrein.	11
Figuur 4. Cinema De Gouden Lantaarn (jaartal onbekend) - © Copyright Stad Kortrijk.	12
Figuur 5. Cinema De Gouden Lantaarn. Links: origineel grondplan, rechts: interieur cinema anno 1924 - © Copyright Stad Kortrijk.	13
Figuur 6. Ten tijde van Muziekcentrum De Kreun (2006/2009) - © Copyright Stad Kortrijk.....	13
Figuur 7: Bestaande toestand met aanduiding van de kelderverdieping van ca. 3m diep	14
Figuur 8: Bestaande toestand	15
Figuur 9: Funderings- en rioleringspland bestaande toestand	16
Figuur 10: Doorsnede bestaande toestand.....	17
Figuur 11: Geplande werken	19
Figuur 12: Inplantingsplan geplande toestand.....	20
Figuur 13: Funderings- en rioleringsplan.....	22
Figuur 14: Terreinprofiel geplande toestand	23
Figuur 15. Voorgesteld putten volgens PVM . Dit plan werd volledig zo uitgevoerd..	26
Figuur 16: Overzichtsfoto's van de drie aangelegde werkputten.	27
Figuur 17: Randscherven grijs aardewerk	30
Figuur 18: Botmateriaal.....	31
Figuur 19. Digitaal hoogtemodel Vlaanderen II, DTM 1m.....	34
Figuur 20: Hoogteprofielen van het projectgebied.....	35
Figuur 21: TAW metingen maaiveld	37
Figuur 22. TAW-metingen vlak 1	37
Figuur 23: TAW metingen vlak 2	38
Figuur 24: TAW metingen vlak 3	38
Figuur 25: Bodemtypekaart met aanduiding van projectgebied	39
Figuur 26: Locaties van de geregistreerde profielen.....	41
Figuur 27: Foto en tekening van profiel 1 in werkput 1	42
Figuur 28: Boring ter aanvulling van profiel 1	43
Figuur 29: Foto en tekening van profiel 2 in werkput 1	43
Figuur 30: Foto en tekening van profiel 3 in werkput 2	44
Figuur 31: Aanvullende boring bij profiel 3 in werkput 2.....	45
Figuur 32: Foto en tekening van profiel 4 in werkput 3	45

Figuur 33: Aanvullende boring bij profiel 4/in werkput 3	46
Figuur 34: Allesporenplan vlak 1	47
Figuur 35: Allesporenplan vlak 2	48
Figuur 36: Akkesporenkaart vlak 3	48
Figuur 37: Werkput 1 vlak 1	49
Figuur 38: Werkput 1 vlak 1	50
Figuur 39: Werkput 1 vlak 2	51
Figuur 40: Overzicht op de kelderruimte, gevormd door sporen 6 en 7	51
Figuur 41: Detail van de muur spoor 6	52
Figuur 42: Zicht op vlak 2 in werkput 1 (zicht naar het zuiden toe)	53
Figuur 43: Zicht op de muur spoor 8	53
Figuur 44: Werkput 1 vlak 3	54
Figuur 45: Vlak 3 in werkput 1	54
Figuur 46: Werkput 2 vlak 1	56
Figuur 47: Werkput 2 vlak 1	57
Figuur 48: Werkput 2 vlak 2	58
Figuur 49: Werkput 2 vlak 2	59
Figuur 50: Zicht op werkput 2 vlak 2	59
Figuur 51: Werkput 2 vlak 3	60
Figuur 52: Werkput 2 vlak 3	61
Figuur 53: Werkput 3 vlak 1	62
Figuur 54: Overzicht werkput 3 vlak 1-2	63
Figuur 55: Noordelijke zijde van spoor 22	64
Figuur 56: Detail spoor 27 met bovenaan het overhangende gewelf van spoor 22	64
Figuur 57: Kaart van Jacob van Deventer met ruwe aanduiding projectgebied	67
Figuur 58: Kaart van Sanderus met ruwe aanduiding onderzoeksgebied	67
Figuur 59: Vlak 1 op de kaart van Dierckens (1822)	68
Figuur 60: Vlak 2 op de kaart van Dierckens (1822)	68
Figuur 61: Vlak 3 op de kaart van Dierckens (1822)	69